

JAARVERSLAG

2015

STICHTING H³O

voor

christelijk peuterwerk, kinderopvang,
primair en voortgezet onderwijs

INHOUDSOPGAVE

1	VERSLAG RAAD VAN TOEZICHT	4
2	VERSLAG COLLEGE VAN BESTUUR	6
2.1	ALGEMEEN INSTELLINGSBELEID	6
2.2	BELEIDSVOORNEMENS EN -REALISATIE 2015	7
2.2.1.	Jaarplan en realisatie	7
2.2.2.	Strategie en beleid	10
2.2.3.	Onderwijskundig beleid en opbrengsten	11
2.2.4.	Personeelsbeleid.....	13
2.2.5.	Middelen en voorzieningen.....	15
2.2.6.	Waardering.....	17
2.2.7.	Prestatiebox.....	17
2.3.	FINANCIEEL BELEID	18
2.3.1.	Ontwikkelingen en risico's.....	18
2.3.2.	Risicobeheersingsstelsel	22
2.3.3.	Risicobeheersingsmaatregelen	23
2.3.4.	Financiële positie per 31 december 2015	25
2.3.5.	Analyse resultaat 2015.....	27
2.3.6.	Investerings en financieringsbeleid	28
2.3.7.	Treasuryverslag	28
2.3.8.	Continuïteitsparagraaf.....	28
3.	GECONSOLIDEERDE JAARREKENING.....	32
3.1.	GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2015 (na resultaatbestemming).....	32
3.2.	GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2015	33
3.3.	GECONSOLIDEERD KASTROOMOVERZICHT 2015	33
3.4.	ALGEMENE TOELICHTING.....	34
3.4.1.	Activiteiten	34
3.4.2.	Fusie en vergelijkende cijfers	34
3.4.3.	Consolidatie en verbonden partijen	35
3.4.4.	Kasstroomoverzicht	36
3.4.5.	Schattingen	36
3.5.	GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA	36
3.5.1.	Algemeen	36
3.5.2.	Materiële vaste activa	36
3.5.3.	Financiële vaste activa	37
3.5.4.	Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	37
3.5.5.	Vorderingen.....	37
3.5.6.	Liquide middelen	37
3.5.7.	Eigen vermogen	38
3.5.8.	Voorzieningen	38
3.5.9.	Langlopende en kortlopende schulden	39
3.6.	GRONDSLAGEN VOOR BEPALING VAN HET RESULTAAT.....	39
3.6.1.	Algemeen	39
3.6.2.	Opbrengstverantwoording	39
3.6.3.	Overheidssubsidies	40
3.6.4.	Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	40
3.6.5.	Personeelsbeloningen.....	40
3.6.6.	Bijzondere posten.....	40
3.6.7.	Financiële baten en lasten	40
3.7.	TOELICHTING OP GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2015	40
3.7.1.	Activa	40
3.7.2.	Passiva.....	43
3.8.	TOELICHTING OP GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2015...	46
3.8.1.	Toelichting op de baten	46

3.8.2.	Toelichting op de lasten.....	48
3.8.3.	Toelichting op de financiële baten en lasten	51
3.8.4.	Resultaat deelnemingen	51
3.9.	ENKELVOUDIGE BALANS STICHTING H ₃ O PER 31 DECEMBER 2015	52
3.10.	ENKELVOUDIGE STAAT VAN BATEN EN LASTEN STICHTING H ₃ O 2015.....	52
3.11.	STAAT VAN BATEN EN LASTEN SECTOREN H ₃ O 2015.....	53
3.12.	NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE RECHTEN EN VERPLICHTINGEN	55
4.	OVERIGE GEGEVENS	56
4.1.	VOORSTEL RESULTAATBESTEMMING	56
4.2.	GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM	56
4.3.	ONDERTEKENING BESTUUR.....	57
4.4.	CONTROLEVERKLARING	57
5.	BIJLAGEN.....	60
	BIJLAGE 1 – LEERLINGENAANTALLEN VO/PO EN AANTAL GROEPEN PW/KO	60
	BIJLAGE 2 – MODELLEN	61
	BIJLAGE 3 – STAAT VAN RESERVES.....	63
	BIJLAGE 4 – VERKLARENDE LIJST VAN AFKORTINGEN	64

LEESWIJZER

Stichting H₃O legt met dit jaarverslag verantwoording af over het gevoerde beleid in 2015 en de resultaten hiervan. Het jaarverslag is in eerste instantie bedoeld voor de Raad van Toezicht en de externe stakeholders, daarnaast voor het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (www.minocw.nl). Het laat zien hoe H₃O vorm gegeven heeft aan haar beleid, en hoe beschikbaar gestelde middelen zijn ingezet.

Het jaarverslag bestaat uit vier hoofdstukken. Naast het verslag van de Raad van Toezicht in hoofdstuk 1 wordt in hoofdstuk 2 aan de hand van de speerpunten in het jaarplan 2015 verslag gedaan van de activiteiten in het bestuursverslag. Hoofdstuk 3 bevat de financiële verantwoording met de integrale jaarrekening. Hoofdstuk 4 bevat overige gegevens, zoals de resultaatbestemming en de controleverklaring.

Tenslotte is een aantal bijlagen toegevoegd betreffende de gegevens van de rechtspersoon, het verplichte model WNT, de staat van reserves en een verklarende lijst van de gebruikte afkortingen.

1 VERSLAG RAAD VAN TOEZICHT

Stichting H₃O is verantwoordelijk voor voorzieningen voor onderwijs en opvang voor kinderen van 0 tot 18 jaar. Geïnspireerd door een christelijke levensovertuiging wil zij haar maatschappelijke verantwoordelijkheid waarmaken. De doorgaande ontwikkelingslijn van kinderen staat centraal; een drempelloze overgang van kinderopvang en peuterwerk naar het primair onderwijs en een soepele overstap van primair- naar voortgezet onderwijs. Daaromheen is een netwerk van voorschoolse en naschoolse opvang georganiseerd.

De Raad van Toezicht houdt toezicht op het beleid van het College van Bestuur, het reilen en zeilen van de scholen die onder H₃O vallen en functioneert als klankbord voor het College van Bestuur. De Raad van Toezicht houdt zich bij haar werkzaamheden aan de Code Goed Bestuur, waarbij de werkwijze in een reglement is vastgelegd.

Op 31 december 2015 was de samenstelling van de Raad van Toezicht als volgt:

De heer drs. A. Abee (voorzitter)
De heer ir. R.A. van der Wal (vice-voorzitter)
De heer mr. R. Brandwijk (secretaris)
De heer ing. N. Stolk
Mevrouw drs. J.A.M. Warmels MEM

De Raad van Toezicht kwam in 2015 in totaal acht keer bijeen. Er werd een werkbezoek aan de locatie Koningstraat afgelegd en een vergadering van de GMR PO bezocht. Ook werd een informatieavond van de gemeente Dordrecht over de mogelijke decentralisatie van de huisvesting bezocht. Daarnaast was er ook weer deelname aan formele en informele bijeenkomsten van H₃O.

In een aparte vergadering heeft de Raad van Toezicht ook aandacht besteed aan haar eigen functioneren. De aandachtsvelden van het verder versterken van het kritisch vermogen en de klankbord functie zijn daarbij geëvalueerd. Er is geconstateerd dat hier op een goede wijze invulling aan wordt gegeven. Nieuw aandachtsveld voor de komende jaren is het laagdrempeliger invulling geven van de werkbezoeken aan de diverse scholen.

Ook in 2015 hebben diverse leden van de Raad van Toezicht weer trainingen gevolgd.

In de reguliere vergaderingen zijn onder meer de volgende punten ter besluitvorming of discussie aan de orde geweest:

- De managementletter van de accountant is besproken.
- De overname van de Anne Frankschool en de fusie met het Noorderlicht zijn formeel bekrachtigd.
- Door het bestuur van de stichting voor Praktijkonderwijs-OPDC is geconstateerd dat het te risicovol is om de Hans Petrischool als zelfstandige school te laten voortbestaan. De Raad van Toezicht kan zich vinden in de aanbeveling van BMC de Hans Petrischool onder te brengen bij H₃O, als zijnde de financieel meest draagkrachtige VO-organisatie.
- In het belang van de instandhouding van de diversiteit van het onderwijs, in de Hans Petrischool gaan protestants christelijk en openbaar onderwijs samen, wordt aan artikel 3 (doel) van de statuten van de stichting de volgende zin toegevoegd: "De stichting kan in het algemeen belang, vanuit haar maatschappelijke verantwoordelijkheid, voor bepaalde doelgroepen ook voorzieningen op niet-christelijke grondslag in stand houden".
- De Raad van Toezicht neemt een principebesluit tot modernisering van de grondslag van de statuten. De bestuurder wordt gevraagd met voorstellen daartoe te komen.

- Het businessplan over de doordecentralisatie van huisvestingsgelden is diverse keren onderwerp van discussie geweest. De bestuurder krijgt toestemming de intentieovereenkomst tussen de gemeente Dordrecht en de andere schoolbesturen voor het Primair onderwijs te tekenen.
- Er heeft een regulier functioneringsgesprek met de bestuurder plaatsgevonden.
- De slagingspercentages binnen de VO locaties zijn diverse keren besproken. De Raad van Toezicht heeft daarbij met instemming kennis genomen van de door de bestuurder gemaakte afspraken.
- De honorering van de Raad van Toezicht is per 1 juli aangepast met inachtneming van de thans geldende regelgeving.
- De jaarrekening 2014 en het jaarverslag 2014 zijn vastgesteld. H₃O verkeert in een prima financiële positie.
- De Raad van Toezicht benoemt, op voordracht van de auditcommissie, EY tot accountant voor het controlejaar 2015. De procedure voor een nieuwe accountant wordt gevoerd vanaf het controlejaar 2016.
- Op grond van de nieuwe governance en mede op verzoek van de Raad van Toezicht is een risicoanalyse opgesteld. Het is een document in ontwikkeling.
- De begroting 2016 is goedgekeurd. In 2016 is sprake van 2 belangrijke wijzigingen. Dit betreft de aanstelling van een kwaliteitsmedewerker (bovenschools) en een aanstelling voor drie jaar van een projectleider doorstroom PO/VO bij het voortgezet onderwijs.
- De vacature voor een nieuw lid van de Raad van Toezicht wordt opengesteld. De heer Abee is vanwege het aflopen van zijn tweede termijn niet herbenoembaar.
- Besloten is dat de heer van der Wal de heer Abee opvolgt als voorzitter per 12 april 2016.

De werkzaamheden van de Raad hebben plaatsgevonden in een goede sfeer en onderling vertrouwen.

In het najaar heeft de Raad van Toezicht meerdere signalen ontvangen over een verstoorde relatie tussen enkele directeuren in het Primair onderwijs en de bestuurder. Deze signalen zijn gedeeld en besproken met de bestuurder. Op voorstel van de bestuurder en met instemming van de Raad van Toezicht is onder begeleiding van een onafhankelijk voorzitter, benoemd op voordracht van de directeuren, gepoogd om de relatie te verbeteren. In dat kader heeft de Raad van Toezicht ook met alle directeuren overleg gevoerd.

Het door de bestuurder en directeuren ingezette proces heeft in het vroege voorjaar van 2016 niet geleid tot de gewenste verbeteringen in de onderlinge relatie. De Raad van Toezicht heeft daarom besloten tot een eigen onderzoek om zo zicht te krijgen op de oorzaken die aan de gerezen spanningen ten grondslag liggen. De uitkomsten van dit traject worden voor de zomer van 2016 voorzien. De naam H₃O is door de ontwikkelingen rondom de bestuurskwestie een aantal keren in de pers verschenen.

H₃O is ook in 2015 een organisatie geweest die binnen het onderwijsveld een prominente plaats inneemt. Leerlingen staan daarbij centraal, zij moeten vanuit hun eigen mogelijkheden kunnen excelleren. Dank aan alle medewerkers die invulling geven aan kennisoverdracht en de vorming van waarden en normen en zo het excelleren mogelijk maken. Dit alles vanuit hoofd, hart en handen. Gezamenlijk dragen we zo verantwoordelijkheid en geven we invulling aan het goed functioneren van H₃O.

Rinald van der Wal
Voorzitter Raad van Toezicht

2 VERSLAG COLLEGE VAN BESTUUR

2.1 ALGEMEEN INSTELLINGSBELEID

Gegevens rechtspersoon

Naam	:	Stichting H ₃ O voor christelijk peuterwerk, kinderopvang, primair en voortgezet onderwijs
Adres	:	Kolfstraat 120
Postadres	:	Postbus 151
Plaats	:	3300 AD Dordrecht
Telefoon	:	078-8905000
E-mail	:	secretariaat@h3o.nl
Internetsite	:	www.h3o.nl
Bestuursnummer	:	30582
Voorzitter College van Bestuur	:	drs. J. Ramaker
Controller	:	drs. L.H.M. van Stiphout
Telefoon	:	078-8905008
Fax	:	078-8905045
E-mail	:	rvanstiphout@h3o.nl

Organisatie

Juridische structuur

De organisatie heeft de stichtingsvorm als rechtspersoon. De stichting is opgericht op 1 januari 2006; de oudste rechtsvoorganger is opgericht in 1876. Aan de stichting is een steunstichting verbonden: Stichting Steun Christelijk Onderwijs Dordrecht (SCOD).

Organisatiestructuur

H₃O heeft een bestuursmodel met een College van Bestuur en een Raad van Toezicht. H₃O kent drie sectoren: primair onderwijs, voortgezet onderwijs en kinderopvang. Het College van Bestuur voert maandelijks overleg met de directies. Het College van Bestuur en het bestuurssecretariaat zijn gevestigd in het bestuursbureau, evenals ondersteunende diensten op het gebied van P&O, communicatie, ICT, huisvesting en financiën.

Kernactiviteiten

H₃O draagt de verantwoordelijkheid voor zestien locaties voor peuteropvang, twaalf voor buitenschoolse opvang, twee kinderdagverblijven, tien scholen voor basisonderwijs waarvan 9 schoolplus+, een school voor speciaal basisonderwijs en een brede scholengemeenschap van vmbo tot en met gymnasium. De activiteiten vinden plaats op basis van het strategisch beleidsplan 2015-2019 'Voldoende is niet goed genoeg....' In de begroting 2015 zijn de beleidsvoornemens en de daarvoor benodigde middelen met elkaar in verband gebracht. In dit jaarverslag worden de beleidsvoornemens en de realisatie met elkaar vergeleken.

Doelstelling, missie, visie en waarden

Doelstelling

H₃O wil zich onderscheiden met een breed vormingsaanbod van onderwijs en opvang, met één stimulerend pedagogisch sector overstijgend concept, waarbij de som meer is dan de optelling van de delen. Met waarden ontleend aan de Bijbel; waarden die integraal doorwerken in het handelen. Met oog voor de naaste, dichtbij en ver weg.

Missie

H³O biedt vanuit de christelijke identiteit een ontwikkelingsproces op maat, waarin alle kinderen en medewerkers hun verschillende talenten leren ontdekken en ten volle ontplooiën, met als resultaat verantwoordelijke, goed toegeruste wereldburgers.

Visie

H³O werkt aan een doorgaande leer- en ontwikkelingslijn, waarin hoofd, hart en handen de leidraad vormen van samen leven, werken en leren. H³O biedt warmte en veiligheid voor kinderen van 0 – 18 jaar in een uitdagende, inspirerende omgeving. H³O is een betrouwbare organisatie die intern en extern verantwoording aflegt.

Waarden

H³O profileert zich als professioneel, innovatief, dynamisch en opbrengstgericht. Medewerkers zijn inclusief denkend, ruimte gevend, warm, open, respectvol, verantwoordelijk en solidair.

Managementcontract

Op basis van het managementstatuut zijn de directeuren verantwoordelijk voor het door hen gevoerde beleid, binnen de door het College van Bestuur vastgestelde kaders en goedgekeurde jaarplannen en begrotingen. Directeuren van Schoolplus+ locaties zijn ook verantwoordelijk voor de opvanglocaties gevestigd in de basisschool. Afspraken tussen bestuur en directie worden jaarlijks vastgelegd in een managementcontract.

Klachten

Bij de landelijke klachtencommissie werd een klacht ingediend tegen de directeur van De Fontein. De klacht betrof het voornemen van De Fontein tot het plaatsen van de dochter van klagers op een school voor speciaal onderwijs. Klagers weigerden daaraan mee te werken. Na horen van partijen is de klacht door de commissie ongegrond verklaard. Overige klachten werden op bestuurs- school- of locatieniveau afgehandeld.

Bij de ZcKK (de klachtencommissie voor de kinderopvang) zijn geen klachten en geschillen binnen gekomen. De klachten- en geschillenregeling Kinderopvang en Peuterspeelzalen wordt vanaf 1 januari 2016 uitgevoerd door de Geschillencommissie Kinderopvang en Peuterspeelzalen. H³O heeft zich hierbij aangemeld.

2.2 BELEIDSVOORNEMENS EN -REALISATIE 2015

2.2.1. Jaarplan en realisatie

Het jaarplan van het college van bestuur is een korte notitie waarin op hoofdlijnen de doelen beschreven worden die het bestuur wil bereiken. Het plan brengt een ordening aan die de Raad van Toezicht kan ondersteunen bij de monitoring. Daarnaast levert het efficiencywinst op voor het jaarplan van de instellingen en sectoren. In plaats van onnodige herhalingen kan eenvoudig verwezen worden naar de 'bovenliggende' doelen van het bestuur. Wat niet in dit jaarplan is opgenomen is niet per definitie onbelangrijk, maar kan gerekend worden tot de lopende zaken.

De stichting H³O acteert in een dynamische omgeving. Daarom staan de doelen van het college van bestuur niet op zichzelf maar zijn ze gerelateerd aan (of lopen vooruit op) landelijke plannen, ontwikkelingen en trends. Een belangrijk speerpunt blijft de komende jaren het tot stand brengen van een verbetercultuur en opbrengstgericht werken, meer aandacht voor rekenen en taal, "voldoende is niet goed genoeg". Maar ook: duurzaamheid, burgerschap, kansen voor uitblinkers, professionele ruimte. Daarbij moet tegelijkertijd ook aandacht zijn voor de balans tussen 'presteren' en de vormende taak van de school. Het is een waardevolle opgave voor het bijzonder onderwijs om niet kritiekloos mee te gaan in de 'economisering' van het onderwijs maar ook het accent te leggen op

de 'zachte kant'. Dat is niet alleen onze maatschappelijke verantwoordelijkheid, maar is gezien onze missie ook onze impliciete opvatting.

De begroting anticipeert op vele kansen en risico's. In 2015 is een financieel beleidsplan en een risicoanalyse 2016-2019 tot stand gekomen, gebaseerd op het strategisch beleidsplan.

De ontwikkelingen gaan echter snel. Ook dit jaar zijn we erin geslaagd om op basis van een verantwoord financieel beleid veel mooie plannen te maken en uit te voeren. H₃O blijft in beweging. In onderstaand overzicht worden de te behalen resultaten zoals opgenomen in het jaarplan vergeleken met de realisatie in 2015.

Te behalen resultaten

Realisatie

Algemeen

Aan het einde van deze planperiode kwalificeren alle scholen zich naar de maatstaven van de inspectie als 'goed'; de onderwijskwaliteit wordt geborgd

Alle basisscholen scoren met de eindtoets boven de ondergrens. Het gemiddelde ligt boven het landelijk gemiddelde. In het VO scoort de mavo 1,5%, vmbo-b 3,4% en vmbo-k 2,6% boven het landelijk gemiddelde. De havo blijft met 69% ruim achter, landelijk 87,6%.

De stijl van leidinggeven is opbrengstgericht

Er wordt gebruik gemaakt van de module Bovenschoolse Rapportage van CITO-LOVS, zodat de resultaten op bovenschools niveau inzichtelijk kunnen worden gemaakt. In de managementrapportages werd gerapporteerd over de tussen- en eindopbrengsten en welke interventies gepleegd werden op schoolniveau.

Het marktaandeel van H₃O in Dordrecht wordt vergroot

Het marktaandeel van het PO stijgt met 0,8% naar 29,0%. Het marktaandeel VO daalt licht met 0,2% naar 32,0%.

Aan het einde van het schooljaar 2014/2015 zijn alle scholen 'Fair Trade'

Na Het Kristal werden ook de Prins Bernhardschool en De Sterrekijker 'Fair Trade'.

Er is permanent aandacht voor meer- en hoogbegaafden

Voor drie scholen is een project in voorbereiding. Er wordt een dag per week een plusklas gevormd. Start per 1 januari 2016.

Het ziekteverzuim ligt onder het landelijk gemiddelde

	2015	landelijk 2014
PO	4,6%	6,1%
VO	6,4%	4,9%
KO	5,3%	5,3%

Het landelijk gemiddelde 2015 is nog niet bekend.

Eind 2014/2015 is een meerjaren-ICT-beleidsplan op zowel bestuurs- als schoolniveau opgesteld

Door alle basisscholen is een ICT beleidsnotitie opgesteld in nauw overleg met de informatiemanager ICT. De plannen zijn vervolgens verwerkt in de jaarprogramma's en schoolplannen van de basisscholen.

Er wordt op de persoonlijke leerbehoeften van de leerling ingespeeld, verschillende vormen van gepersonaliseerd en gedifferentieerd leren zijn ontwikkeld.

Alle scholen werken handelingsgericht, waarbij wordt aangesloten bij de onderwijs- en instructiebehoeften van de leerling o.a. door het voeren van kindgesprekken. Daarnaast werken een paar scholen projectmatig, waarbij nog beter kan worden aangesloten bij de verschillende interesses van de leerlingen. Veel software past zich aan aan het niveau van de leerling. De verwerkingsstof is veelal ingedeeld in 3 niveaus.

Voortgezet onderwijs

Het aantal leerlingen in het vwo stijgt

Het aantal leerlingen in vwo 2 t/m 6 is met 10 gestegen naar 345.

60% van de leerlingen van de basisscholen van H₃O stroomt door naar het Insula College

40% is gerealiseerd. Aan het einde van de planperiode (2019) wordt gestreefd naar 60%. Er wordt een projectmedewerker doorstroom PO-VO aangesteld.

De nieuwe CAO wordt geïmplementeerd

Is gerealiseerd.

De verdere digitalisering van het onderwijs wordt ter hand genomen

Op mavo/havo/vwo is het macbook project gestart. Op alle locaties is Wi-Fi beschikbaar.

Primair onderwijs

Er wordt onderzocht of de twee laatste basisscholen (Horizon en Ebs Eden) kunnen worden omgevormd tot schoolplus⁺; effectuering vindt uiterlijk in de zomer van 2015 plaats

Ebs Eden is per 1 augustus 2015 omgevormd tot schoolplus⁺. Door het onverwachte vertrek van de directeur is schoolplus⁺ bij De Horizon (nog) niet gerealiseerd.

Er is permanent aandacht voor kinderen met een aparte leerlijn en/of een ontwikkelingsperspectief

Op alle scholen wordt voor kinderen met een aparte leerlijn en op het SBO voor alle kinderen, een wettelijk verplicht ontwikkelingsperspectief opgesteld.

Er wordt invulling gegeven aan de kwaliteitsimpuls PO; de middelen zijn deels beschikbaar voor bekostiging van een 'studiebeurs' voor het behalen van een 'master'

Ca. 20 leerkrachten PO zijn in augustus 2015 gestart met een master-opleiding.

De nieuwe CAO wordt geïmplementeerd

Voor het einde van het vorige schooljaar is met iedere leerkracht door de directeurs een gesprek gevoerd over de nieuwe jaartaak met de 40-urige werkweek. Deze jaartaak is opgesteld met behulp van het aangeschafte programma Cupella. Alle scholen hebben na overleg met de MR gekozen voor het overlegmodel, waardoor een leerkracht in samenspraak met de directeur de normjaartaak invulling kan geven. Of dit

alles daadwerkelijk bijdraagt aan de werkdrukvermindering zal dit schooljaar moeten blijken.

Peuterwerk en kinderopvang

De structuur van de sector wordt verder aangepast aan de vorming van schoolplus⁺

Bij Ebs Eden is de samenwerking met Bambino beëindigd en is gestart met een 'eigen' peuteropvang en buitenschoolse opvang. Er is peuteropvang gestart in de locatie Zuidenburg van Het Kristal.

Waar mogelijk wordt kinderdagopvang gestart in de scholen

Kinderdagverblijf Eigenwijs is per 1 januari 2015 verhuisd naar De Repelaer.

De sector kinderopvang realiseert op termijn een rendement van 5%

De sector heeft in 2015 een rendement gerealiseerd van 5,1%.

2.2.2. Strategie en beleid

Voortgezet onderwijs

Locatie havo/vwo

Na een stijging en terugloop van het leerlingenaantal gedurende een aantal jaren, is het aantal leerlingen dit jaar opnieuw gestegen: van 1108 naar 1145. Deze stijging is veroorzaakt door toename van het aantal leerlingen op de Havo (+ 33) en Vwo (+4). Het vwo is procentueel licht gestegen van 33,8% (14-15) naar 35,3% (15-16).

Na stranding van een Europese aanbestedingsprocedure is een nieuwe aanbestedingsprocedure gestart voor de leermiddelen. Door deze vertraging in de route naar nieuwe mogelijkheden van leermiddelen is in 2015 nog gewerkt met een 'traditioneel' pakket leermiddelen. Daarmee is 2015-2016 een tussenjaar geworden wat betreft de leermiddelen, op weg naar een situatie met maximale keuzevrijheid en flexibiliteit in leermiddelen.

Locatie mavo

In augustus 2015 is de versnelde leerroute techniek op de Koningstraat gestart. Leerlingen met een exact pakket, komend vanuit de techniek accentklas, doen in het derde leerjaar in 5 vakken eindexamen om in het vierde leerjaar in te stromen in het mbo.

Locatie vmbo

In 2015 is het vmbo Leerpark weer verzelfstandigd en uit de samenwerking Drechtsteden College getreden. Met ingang van augustus is de school weer volledig onderdeel van het Insula College en is de samenwerking met de andere onderdelen van het Voortgezet Onderwijs binnen H³O geïntensiveerd.

In 2015 zijn in het kader van de vernieuwing van het vmbo-onderwijs de nieuwe profielen ontwikkeld. Het aanbod bestaat uit: BWI, Bouwen, Wonen en Interieur; PIE: Produceren, Installeren en Energie; ECO: Economie & Ondernemen; Z&W: Zorg & Welzijn; D&P: Dienstverlening & Producten. Hiermee bieden we opleidingen aan met doorstroommogelijkheden naar het MBO. De opleidingen zijn arbeidsmarkt relevant.

Primair onderwijs

Per 1 augustus 2015 is de Anne Frankschool door stichting Katholiek Onderwijs Bernardus Alfrink overgedragen aan stichting H³O. Per gelijke datum fuseerde het Noorderlicht met de Anne Frankschool tot SBO De Toekomst. Op de basisscholen bleef het aantal leerlingen gelijk, evenals het marktaandeel. Het totaal aantal leerlingen in het primair onderwijs in Dordrecht bleef ook nagenoeg gelijk. Het aantal leerlingen dat De Toekomst bezocht steeg met 20, het marktaandeel speciaal basisonderwijs steeg daardoor. De kleine dislocaties zullen om strategische redenen voorsnog gehandhaafd blijven.

Omgaan met verschillen en meer aandacht voor talent wordt in de basisscholen van H₃O vertaald door te werken met Levelwerk. In deze methode wordt de hoog- of meerbegaafde leerling tot meer presteren uitgedaagd. Daarnaast wordt de afdeling Leonardo van de dr. H. Bavinckschool in stand gehouden. Ook is er groep 9, een samenwerking tussen het PO en het VO, om de hoog- of meerbegaafde leerlingen uit de groepen 7 en 8 tot meer presteren uit te dagen. Voor drie scholen is een gezamenlijk project in voorbereiding: er wordt een dag per week een plusklas gevormd met een start per 1 januari 2016.

Kinderopvang

Het aantal VVE groepen in de peuteropvang werd uitgebreid naar 24 groepen, er resteerden 6 reguliere groepen. De extra VVE groepen voorzien in een grote behoefte. Door de uitbreiding van het aantal dagdelen spelen in de VVE groepen (van twee naar vier dagdelen) daalde de bezetting in het voorjaar enigszins, maar trok deze daarna aan. Het aantal peuters bleef stabiel. Na de zomer 2015 is er besloten om 1 reguliere groep te sluiten en uit te breiden met één VVE groep bij EBS Eden.

De bezetting in de kinderopvang bleef stabiel. De vraag bij de BSO steeg licht waardoor er extra kindplaatsen bij de Dr. H. Bavinckschool en bij de BSO de Belhamels zijn aangevraagd en gehonoreerd. Om de schoolplus+ status voor EBS Eden mogelijk te maken is deze basisschool na de verhuizing gestart met een eigen BSO en Peuteropvang.

2.2.3. Onderwijskundig beleid en opbrengsten

Het College van Bestuur heeft in het kader van zichtbaarheid en kwaliteitsbewaking besloten jaarlijks een vijftal scholen te bezoeken. In 2015 zijn Het Kristal, De Sterrekijker en De Repelaer en de locaties mavo en havo/vwo van het Insula College een gehele dag bezocht. Er zijn lessen bijgewoond en gesprekken gevoerd met leerlingen en ouders, met de IB-er(s), het MT, het team en de directeur. Een verslag van het schoolbezoek met waarnemingen van het College van Bestuur is aan de directeur van de school ter hand gesteld.

In het kader van de Wet Passend Onderwijs hebben scholen vanaf 1 augustus 2014 een zorgplicht. Voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben, moeten scholen een geschikte plek vinden. Scholen (openbaar en bijzonder) moeten samenwerken in regionale samenwerkingsverbanden. In deze samenwerkingsverbanden werken regulier en speciaal onderwijs (cluster 3 en 4) samen. Bestaande samenwerkingsverbanden zijn opgegaan in regionale. In Dordrecht zijn de samenwerkingsverbanden op gemeentelijk niveau georganiseerd.

Voortgezet onderwijs

Examenresultaten

Slaagpercentage	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015
Vmbo-b Insula	83,1	100	98	98,1	100
landelijk	95,3	95,9	97	96,9	97,5
Vmbo-k	92,8	95,1	94	92,7	97,8
landelijk	94,3	93,4	93	95,0	95,3
Vmbo-(g)t	100	95,8	100	71,9	78,3
landelijk	92,6	90,3	91,4	93,4	94,3
Mavo Insula	90,7	92,1	88,7	94,3	95,8
landelijk	92,6	90,3	91,4	93,4	94,3
Havo Insula	87,2	81,4	84,7	83,0	69,0
landelijk	85,4	86,7	88	87,9	87,6
Vwo Insula	85,4	82,2	95,2	88,0	91,3
landelijk	88,7	87,3	92	89,8	92,6

Locatie havo/vwo

Het rendement in de onderbouw is voldoende. De gegevens uit het Inspectie-oordeel van 2015 laten een iets hoger rendement onderbouw zien dan 2014. Wat de bovenbouw betreft: ten aanzien van het slagingspercentage op het vwo was in 2013 een verbeter slag gemaakt t.o.v. 2012. In 2014 was het niet gelukt dit niveau vast te houden. Vooraf wisten we dat het moeilijk zou worden. In 2015 heeft het vwo weer een iets betere positie ingenomen in de percentielscore. Op de Havo was het slagingspercentage slecht te noemen (69% geslaagd) in relatieve en in absolute zin. De examenresultaten en de slaagpercentages zijn onderzocht en geanalyseerd. Er is een verbeterplan door de directie opgesteld.

Vanuit wens en noodzaak om achterstanden te repareren en prestaties te verbeteren zijn er in het schooljaar drie zogenoemde 'bijspijkerweken' georganiseerd. Deze hebben tot aanzienlijke resultaatverbeteringen geleid.

De doelstellingen geformuleerd in de notitie 'Stappen naar modern onderwijs [ICT-ontwikkeling Leermiddelen Huisvesting Organisatie] - Visie en Uitvoering' zijn gerealiseerd. De leerlingen van de klassen 1, 2, 3 en V4 beschikken over een via school/Amac aangekochte MacBook, welke zij dagelijks t.b.v. het leerproces bij zich hebben.

Er zijn bijscholingsprogramma's uitgevoerd t.b.v. vergroting educatieve computervaardigheden. Kennis en vaardigheden en ervaring met het werken in een ICT-rijke leeromgeving zijn een aannamecriterium geworden bij de werving en selectie van nieuwe docenten.

Tijdens vast ingeroosterde overlegmomenten hebben good-practice bijeenkomsten plaatsgevonden. Scholingsverzoeken worden getoetst aan educatieve computervaardigheden.

Locatie mavo

De examenresultaten in 2015 lagen hoger dan in 2014 en het slaagpercentage was in 2015 hoger dan het landelijk gemiddelde. Het gemiddelde CE cijfer steeg van 6.45 naar 6.7. In het kader van de kwaliteitszorg worden de behaalde resultaten van de leerlingen vanuit het vastgestelde curriculum met de secties besproken.

Locatie vmbo

Door middel van een intensive 0-meting is de feitelijke situatie bepaald van het vmbo. De nulmeting is de eerste stap in het verbeter- en veranderproces en brengt de huidige situatie in kaart.

Primair onderwijs

Eindtoets basisonderwijs CITO

naam school	Score 2015	Gemiddelde schoolgr	Score 2014	Gemiddelde Schoolgr.	Score 2013	Gemiddelde Schoolgr	score 2012	Gemiddelde schoolgr
landelijk	535,3		534,9		534,7		535,1	
Horizon	540,4	536,2	536,6	536,5	534,2	536,5	538,9	536,3
Bavinck	536,0	536,9	537,0	536,5	539,8	536,3	537,7	536,2
Bernhard	534,1	535,1	531,5	535,1	532,1	534,6	534,6	534,6
Juliana	534,1	534,1	533,6	533,6	524,4	533,3	533,8	533,5
Fontein	531,8	532,0	526,6	531,2	529,7	530,8	528,3	530,9
Repelaer	534,4	534,9	532,4	534,4	535,6	534,3	539,3	534,0
Regenboog	534,7	532,1	529,7	535,2	533,0	534,6	533,5	534,1
Sterrekijker	535,4	537,1	537,1	537,1	538,1	537,1	538,6	536,9
Kristal	538,5	536,6	536,8	536,3	538,5	536,3	533,7	536,2
Eden	534,8	535,4	534,3	535,4	540,0			
Gem. H3O	535,4		533,6		534,5		535,6	

Geel: boven de bovengrens van de schoolgroep
Groen: boven de ondergrens, op of boven het gemiddelde van de schoolgroep
Blauw: boven de ondergrens, onder het gemiddelde van de schoolgroep
Rood: onder de ondergrens
Schoolgroep: de schoolgroep wordt bepaald op basis van het % gewichtenleerlingen.

Aan alle basisscholen en aan de school voor speciaal basisonderwijs werd een basisarrangement toegekend. Dit betekent dat de scholen het vertrouwen van de inspectie hebben en de opbrengsten op of boven het landelijk gemiddelde liggen. Een dislocatie kreeg een basisarrangement met een waarschuwing dat de opbrengsten in twee van de laatste drie jaren onder de ondergrens die de inspectie hanteert lagen. Er zijn acties ondernomen om de resultaten in 2016 te verbeteren.

Voor ouders is een deel van de onderwijskwaliteit inzichtelijk gemaakt via de gegevens die binnen Vensters voor verantwoording PO geraadpleegd kunnen worden.

Er wordt gebruik gemaakt van de module Bovenschoolse Rapportage van CITO-LOVS, zodat de resultaten op bestuursniveau inzichtelijk kunnen worden gemaakt. In de managementrapportages werd gerapporteerd over de tussen- en eindopbrengsten en welke interventies gepleegd werden op schoolniveau.

Kinderopvang

In het kader van het stedelijk convenant VVE 2012-2015 zijn onder andere de volgende afspraken gemaakt om de kwaliteit van de VVE te vergroten: verhogen taalniveau pedagogisch medewerkers; inzet HBO-opgeleide medewerkers; hanteren kindvolgsysteem. Alle pedagogisch medewerkers zijn getoetst en eventueel geschoold voor taalniveau 3F. In 24 VVE groepen werd een HBO-er benoemd. Daarnaast is een HBO-er ingezet bij kinderdagverblijf De Repelaer. De HBO VVE-er wordt op drie verschillende manieren ingezet: als coach, ondersteuner of als HBO-er op de groep. Deze HBO-ers coördineren de samenhang tussen het voor- en vroegschoolse programma en zijn 1 dagdeel per week in de groepen aan het werk als 'coach on the job'.

2.2.4. Personeelsbeleid

Stichting H³O hecht grote waarde aan het leveren van kwaliteit, volwaardige arbeidsverhoudingen en duurzame inzetbaarheid. Daarom blijft H³O de komende jaren gericht aandacht besteden aan leiderschapsontwikkeling, versterken van de professionaliteit en verantwoordelijkheid tonen. De medewerker krijgt, mede vanuit de cao, steeds meer faciliteiten om de eigen verantwoordelijkheid voor ontwikkeling zelf te kunnen regelen.

Personeelsbezetting

Aantal fte

Stichting H³O telde eind 2015 474,59 fte inclusief vervanging (625 personen) onderverdeeld in de sectoren kinderopvang: 50,24 fte (78 personen) , primair onderwijs 207,81 fte (276 personen) en voortgezet onderwijs 216,55 fte (271 personen). Er waren 470 vrouwen en 155 mannen werkzaam. Er zijn 62 personen in dienst en 113 personen uit dienst getreden voornamelijk vanwege korttijdelijke dienstverbanden. Het aantal vacatures bedroeg eind 2015 1.

Stagiaires

Er liepen in 2015 17 personen stage binnen de kinderopvang in het kader van de beroeps- opleidende leerweg tot pedagogisch medewerker niveau 3.

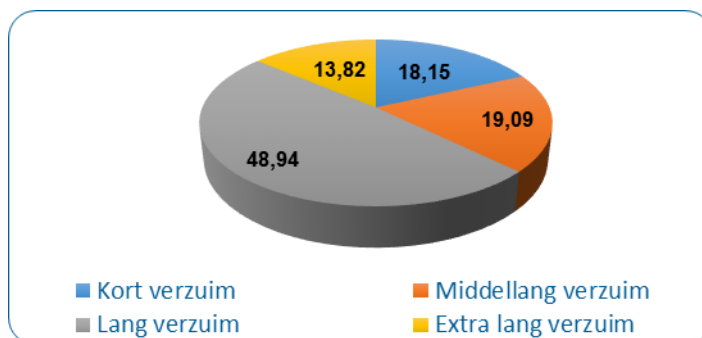
Verzuim

Het ziekteverzuim over 2015 bedroeg gemiddeld 5,19%. Per sector bedroeg het ziekteverzuim 5,32% kinderopvang, 4,57% primair onderwijs en 6,4% voortgezet onderwijs.

Het gemiddelde ziekteverzuim was lager dan in 2014.

Met het kortdurende verzuim en de meldingsfrequentie gaat het goed: medewerkers melden zich steeds minder vaak ziek, gemiddeld 1,110 keer per jaar.

Het grootste deel van het verzuimvolume zit in lang verzuim. Dit is verzuim tussen 43 en 365 dagen. Hier wordt de toename met name door persoonlijk en sociaal functioneren veroorzaakt.

In 2015 hebben 4 medewerkers een WIA-(her)beoordeling gehad wegens langdurige arbeidsongeschiktheid. 1 medewerker kwam in de IVA en is daarmee blijvend arbeidsongeschikt. 3 medewerkers kwamen in de WGA (gedeeltelijk en/of tijdelijk arbeidsongeschikt). Stichting H₂O is eigen risico drager voor de WGA.

Vervangingsfonds

Eind 2015 is binnen het primair onderwijs gestart met een onderzoek naar het eigen risico dragerschap voor ziekteverzuim. De aanleiding is het vervallen van de verplichte aansluiting bij het vervangingsfonds tussen 1 januari 2018 en 1 januari 2020. Op dit moment wordt een deel van de kosten, gepaard gaande met het ziekteverzuim binnen het primair onderwijs, door het vervangingsfonds vergoed.

Arbeidsvoorwaarden

Cao's

De cao primair onderwijs en de cao voortgezet onderwijs liepen tot 1 augustus 2015. De cao Kinderopvang is op 31 december 2015 afgelopen. Onderhandelingen t.b.v. nieuwe cao's zijn in 2015 gestart. Een deel van de salarisverhogingen in het onderwijs zoals opgenomen in het door het kabinet met de vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers afgesloten loonakkoord is reeds in 2015 zonder nieuwe cao uitgekeerd en verwerkt in de nieuwe salaristabellen.

Pensioen

In 2015 heeft P&O in samenwerking met het ABP voor het personeel werkzaam in het onderwijs voorlichtingen georganiseerd. In navolging op deze plenaire voorlichtingen hebben 40 medewerkers een individueel gesprek met een ABP adviseur over hun (toekomstige) pensioen gevoerd. Er zijn 6 medewerkers in 2015 met ABP (keuze)pensioen gegaan. Er zijn geen medewerkers met PFZW (keuze)pensioen gegaan.

Arbeidsomstandigheden en veiligheid

Risico-inventarisatie en -evaluatie medewerkers

Met een risico-inventarisatie & -evaluatie (RI&E) inventariseert de school/locatie de risico's voor de medewerker op het gebied van veiligheid, gezondheid en welzijn en bepaalt de school in hoeverre de risico's worden beheerst. Voor de risico's die nog onvoldoende worden beheerst, stelt de school/locatie een verbeterplan op.

Opleiding en ontwikkeling

Bedrijfshulpverlening

Ook in 2015 is er verder gewerkt aan het opleiden van bedrijfshulpverleners (BHV'ers). Naast de jaarlijkse basiscursus hebben er herhalingscursussen BHV medisch plaatsgevonden. In totaal zijn er 185 medewerkers met een BHV certificaat.

Gesprekscyclus

Stichting H₃O wil een professionele werkcultuur. Hiervoor is het van groot belang dat de leidinggevende minimaal eenmaal per jaar een goede dialoog met de medewerkers voert. Binnen H₃O is afgesproken dat ieder jaar met alle medewerkers een kwalitatief goed jaargesprek wordt gevoerd. Om beleid te kunnen verbeteren is het daarnaast van belang stuurinformatie over jaargesprekken te kunnen genereren. Om onder andere het voeren van jaargesprekken te kunnen monitoren is besloten de jaargesprekken vast te leggen in AFAS InSite.

Mijn Bardo

Om de medewerker instrumenten in handen te geven om zich professioneel te ontwikkelen en dit zichtbaar te maken heeft het Insula College eind 2015 besloten de digitale leeromgeving MijnBardo aan te schaffen. Implementatie van mijn Bardo vindt in 2016 plaats.

Master Sen

Begin van het schooljaar zijn er 20 medewerkers werkzaam in het primair onderwijs gestart met het volgen van de master Sen (Special Educational Needs). Deze master is gericht op allerlei aspecten van speciale onderwijszorg. Persoonlijke en professionele ontwikkeling staan centraal. Leerkrachten leren o.a. oplossingsgericht denken en handelen.

Professionaliseringsplan

Op basis van de cao maakt de medewerker over zijn deskundigheidsbevordering en zijn professionaliseringsactiviteiten ten minste 1 x per 3 jaar afspraken met zijn leidinggevende.

In het kader van de bekwaamheidseisen is het aantal onbevoegd gegeven lessen op de mavo in 2015 sterk gedaald. Docenten moeten in het kader van de nieuwe cao in 2 jaar hun bevoegdheid hebben behaald. Er is een verplichte scholing voor het personeel gerealiseerd voor het gebruik van digitale leermiddelen.

De scholingsactiviteiten binnen de kinderopvang zijn aan de hand van het scholingsplan uitgevoerd. Dit betrof o.a. de opleiding Taal en Interactieve vaardigheden (Tink). In september 2015 zijn 2 medewerkers getraind in Train de Trainer Tink. Tevens waren er trainingen in het kader van de VVE en zijn er taal en rekentoetsen afgenomen.

Alle pedagogisch medewerkers zijn BHV getraind.

2.2.5. Middelen en voorzieningen

Financiële middelen

Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar paragraaf 2.3.

Huisvesting

Voortgezet onderwijs

Locatie havo/vwo

Volgens planning is een layout van het vernieuwde gebouw opgesteld. Uitwerking van het definitief ontwerp is gegaan via stuurgroep, projectgroep en bouwcommissie. Externe projectbegeleiding vindt plaats door bureau Vreeken.

In 2015 zijn op elektragebied alle oude onderverdeeldkasten vervangen zodat de elektriciteitsvoorziening binnen het gebouw veiliger geworden is.

De uitrit vanaf het binnenplein naar de Aalscholverstraat toe is verbreed zodat het voor de fietsers veiliger (overzichtelijker) geworden is om naar en van school te fietsen.

Locatie mavo

Alle theorielokalen hebben een opknapbeurt gekregen. Schilderwerk, de lasnaden van de vloeren en overtollige bedrading zijn onder handen genomen. Daarnaast zijn de gangen en trappenhuisen geschilderd.

Primair onderwijs

In het voorjaar is de locatie van Het Noorderlicht aan de Willem de Zwijgerlaan 2 in zijn geheel aan de buitenzijde geschilderd. Later dit jaar heeft er een interne verbouwing plaats gevonden om de fusie met de Anne Frankschool naar SBO De Toekomst mogelijk te maken.

In de zomervakantie is de locatie aan de Willen de Zwijgerlaan 2 verbouwd zodat EBS Eden het pand aan de Bosboom Toussaintstraat 62 kon verlaten en hier gehuisvest kon worden.

In De Fontein, Douwe Aukesstraat 3 heeft de docentenkamer een opknapbeurt gekregen en is voorzien in een nieuw keukenblok met de mogelijkheid om kinderen te laten koken.

In de Dr. H. Bavinckschool is een aantal extra screens geplaatst omdat de huidige voorzieningen ontoereikend waren om een goed binnenklimaat te realiseren.

In de dislocatie van De Repelaer aan de Eddingtonweg is het binnenschilderwerk uitgevoerd.

Kinderopvang

De peuterspeelzaal van De Regenboog aan de Volkerakweg is uitgebreid en heeft een eigen ingang gekregen naar de buitenspeelruimte.

De huurovereenkomst voor de Atmosfeerstraat is opgezegd. De kinderopvang die nu nog in het pand wordt gehuisvest wordt in 2016 ondergebracht in De Sterrekijker.

Kinderdagverblijf Eigenwijs is met ingang van 1 januari 2015 ondergebracht in De Repelaer.

ICT

Op nagenoeg alle locaties is het gebruik van Wi-Fi beschikbaar gekomen, gezien speerpunten in ons strategisch beleidsplan is dit een essentieel hulpmiddel om te komen tot gepersonaliseerd en gedifferentieerd onderwijs. Directies en medewerkers zullen de handschoenen moeten oppakken om deze onderwijsinnovaties verder vorm te gaan geven.

Het vooronderzoek voor de noodzakelijke vervanging van de vaste werkstations is in 2015 opgestart, naar verwachting zullen de vaste werkstations medio 2016 daadwerkelijke geplaatst kunnen worden. Overigens is er wél een relatie met Wi-Fi: we signaleren de trend dat, ook in het primair onderwijs, meer gebruik gemaakt gaat worden van mobiele apparatuur.

Voortgezet onderwijs

In januari 2015 zijn de locaties Insula College Halmaheiraplein en Koningstraat fysiek overgegaan naar het netwerk van KIEN. Hierdoor kunnen nu alle medewerkers van onze stichting gebruik maken van de netwerkfaciliteiten op de locaties én vanuit huis: werken via Mijn Werkplek 1.0. In het najaar van 2015 is de overgang naar Mijn Werkplek 2.0 gestart, het KIEN netwerk is nu platformonafhankelijk beschikbaar.

Mavo

ICT rijk onderwijs is in augustus 2015 in de brugklas op de Koningstraat van start gegaan. Met behulp van digitale tools wordt interactieve en activerende didactiek binnen de lessituatie toegepast. Door digitaal materiaal vindt er een verschuiving plaats van klassieke instructie naar individuele instructie. Digitaal materiaal zoals werkwijzers, presentaties en educatief filmmateriaal is beschikbaar gekomen in de digitale omgeving van Magister. In het onderwijsprogramma wordt expliciet aandacht besteed aan het aanleren van de 21st century skills, zoals ICT geletterdheid, samenwerken en communiceren.

Primair onderwijs

In de zomervakantie is De Toekomst operationeel geworden en is EBS Eden opgenomen in het netwerk van KIEN; met deze laatste basisschool is de overgang naar KIEN afgerond.

In 2015 zijn op alle scholen voor primair onderwijs nog Active Borden met beamers in gebruik. Rond de zomervakantie heeft het bevoegd gezag het besluit genomen om in 2016 alle Active borden met beamers te gaan vervangen door interactieve presentatieschermen. Gezien de grootte van de aanbesteding is een officiële procedure noodzakelijk: eind 2015 heeft H₃O een Europese aanbesteding opgestart die inmiddels is afgerond. Op enkele scholen wordt al gewerkt met Prowise-schermen, deze leverancier zal in 2016 ook de overige scholen kunnen voorzien van hun product.

Alle leerlingen werken met oefen- en soms ook toetssoftware. Daarnaast zorgen het digitale schoolbord en de werkstations/tablets dat leerlingen allerlei extra materiaal, filmpjes e.d. kunnen raadplegen en daarvan gebruik kunnen maken voor hun leerproces. Leerkrachten gebruiken deze materialen om hun instructie aantrekkelijker en interactiever te maken.

Kinderopvang

In 2015 zijn 9 peuteropvanglocaties gaan werken met een digitale variant van Doen Praten en Bewegen. De overige locaties werken met een ander digitaal observatiesysteem passend bij dat van de school. 5 locaties hebben een I-pad aangeschaft. Enerzijds om de observaties digitaal te kunnen verwerken anderzijds om peuters kennis te laten maken met spelletjes en prentenboeken die passend zijn bij thema's.

2.2.6. Waardering

Voortgezet onderwijs

Mavo

De periodieke tevredenheidsenquêtes zijn in 2015 afgenomen onder ouders en leerlingen. De algemene tevredenheid van ouders is gestegen en ligt op een 7,0. Ook de tevredenheid van leerlingen is gestegen van 6 naar 6,8.

De locatie heeft in november 2015 na een visitatie het keurmerk van cultuurprofiel school voor 4 jaar weten te behouden en een aanvraag ingediend voor het vignet 'gezonde school'.

Primair onderwijs

Het oudertevredenheidsonderzoek dat in 2014 is afgenomen laat zien dat de ouders van de scholen tevreden tot zeer tevreden zijn, zij geven de school als rapportcijfer een 7,5, evenals de medewerkers. De leerlingen waarderen hun school met een 7,8. Het volgende tevredenheidsonderzoek wordt in 2016 gehouden.

Een aantal scholen organiseert koffie- en inloopochtenden voor de ouders, zodat op een laagdrempelige manier informatie kan worden uitgewisseld en de ouders het werk van hun kinderen kunnen bekijken.

Kinderopvang

In 2015 is er geen tevredenheidsenquête gehouden onder de ouders van de kinderopvang. Dit is een tweejaarlijkse cyclus. In 2014 is de laatste tevredenheidsenquête gehouden. Daar waar dat nodig was zijn in 2015 verbeteracties ingezet om de kwaliteit van de kinderopvang te blijven waarborgen.

Uit de exit-enquêtes, die door ouders worden ingevuld, blijkt dat ouders tevreden zijn over de locaties van H₃O.

2.2.7. Prestatiebox

Vanaf 2012 worden door het ministerie van OCW de zogenaamde prestatiebox-middelen beschikbaar gesteld. Elke schooldirecteur (PO) c.q. locatiedirecteur (VO) heeft in het kader van de planning- en controlcyclus een plan opgesteld voor de inzet van deze midde-

len. Dit is besproken met de voorzitter college van bestuur en na eventuele aanpassing goedgekeurd ter uitvoering. Na afloop van het kalenderjaar 2015 zijn de resultaten beschreven in de managementrapportage maart 2016 en opnieuw besproken met de voorzitter college van bestuur.

Voor het Insula College was in 2015 een bedrag voor prestatiebox-middelen beschikbaar van € 462.038. Dit bedrag is ingezet voor extra formatie en aanvullende scholing.

Voor de PO-scholen werd tot en met het schooljaar 2014/2015 onderscheid gemaakt in 3 onderdelen: de middelen voor opbrengstgericht werken werden ingezet voor versterking van de formatie (beschikbaar € 77.833). De middelen voor professionalisering van leerkrachten en schoolleiders zijn ingezet voor aanvullende scholing (beschikbaar € 66.963). De middelen voor cultuur zijn ingezet voor extra activiteiten (beschikbaar € 19.055). Vanaf augustus 2015 zijn de budgetten voor de 3 onderdelen samengevoegd en voor deze doelen ingezet (beschikbaar € 101.786).

2.3. FINANCIËEL BELEID

2.3.1. Ontwikkelingen en risico's

In deze subparagraaf worden ontwikkelingen en risico's genoemd waarvan het vermoeden bestaat dat die zich kunnen voordoen, maar waarvan de financiële omvang (nog) niet gekwantificeerd kan worden. In de subparagrafen 2.3.2. en 2.3.3. worden het risico-beheersingsstelsel en risicobeheersingsmaatregelen beschreven. Op basis van de geconstateerde risico's en de risicobeheersingsmaatregelen is een weerstandsvermogen en daarbinnen een buffer van een bepaalde omvang nodig (zie subparagraaf 2.3.4.).

Leerlingaantallen PO en VO

De inkomsten worden grotendeels bepaald door het aantal leerlingen. Het realiseren van een bepaalde omvang van leerlingaantallen binnen de scholen is geen doel op zich, maar wel noodzakelijk voor een efficiënte bedrijfsvoering. Door het voeren van beleid op de doorgaande lijn van 0 – 18 jaar kan een kind/leerling worden gestimuleerd zijn of haar onderwijscarrière binnen H₃O te (ver)volgen. Het realiseren van de geraamde leerlingaantallen kan ook deels afhankelijk zijn van de kwaliteit en capaciteit van gebouwen en andere niet te beïnvloeden externe omstandigheden. De realiteitswaarde van de leerlingprognoses is onderwerp van gesprek in elk overleg met een directeur in het kader van de planning- & control cyclus. In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van de scholen met de leerlingenaantallen.

Primair onderwijs

Sinds 2009 is het aantal leerlingen in Dordrecht in de leeftijd 4-12 jaar tot 1 oktober 2014 gedaald met 1.094 (9,5%). De verwachting uit de leerlingenprognoses primair onderwijs van voorjaar 2013 dat de daling vanaf 2014 afvlakt en zich concentreert in enkele wijken (met name Stadspolders/Oudelandshoek waar H₃O geen school heeft) is correct gebleken. Daarnaast zijn verschuivingen zichtbaar van het openbaar onderwijs naar het bijzonder onderwijs. In de prognose wordt tot en met 2018 een verdere daling met 2,5% (284 leerlingen) geraamd tot in totaal 12,1% waarna het leerlingenaantal stabiliseert op een getal rond de 10.150.

Het gerealiseerde leerlingenaantal op 1 oktober 2015 bij H₃O is uitgekomen op 3.024 (+20 ten opzichte van de vorige telling, beide inclusief gefuseerde SBO De Toekomst). Dit terwijl het aantal leerlingen bij verschillende andere schoolbesturen in Dordrecht (waaronder OPOD en School met de Bijbel) als gevolg van de demografische ontwikkeling is gedaald. Gevolg is dat het marktaandeel van H₃O is gestegen van 25% per 1 oktober 2009 naar boven de 28% per 1 oktober 2015. Naar verwachting zal het aantal leerlingen

bij de basisscholen de komende jaren vrijwel gelijk blijven gebaseerd op de uitstroom in de hoogste groepen en de geraamde instroom in groep 1. Bij deze daling zal het marktaandeel naar verwachting minimaal gelijk blijven. Alleen bij SBO De Toekomst wordt een daling geraamd.

Wel beschikt H₃O over 2 relatief kleine dislocaties: Fontein Wielwijk (1-10-2015 68 leerlingen) en Repelaer Eddingtonweg (1-10-2015 71 leerlingen). Deze locaties naderen qua omvang een kritische ondergrens met gevolgen voor kwaliteit en continuïteit.

Voortgezet onderwijs

Uit de meest recente leerlingenprognose voortgezet onderwijs (voorjaar 2013) van de gemeente Dordrecht blijkt dat het aantal 12-18 jarigen tot 2015 redelijk stabiel blijft. Daarna zal het leerlingenaantal afnemen vanwege de demografische ontwikkeling van 7.624 in 2016 tot 6.890 in 2024 (ruim 700 leerlingen oftewel bijna 10%). Dit biedt zowel kansen als bedreigingen. Uit het PO is bekend dat de daling zich niet evenredig verspreidt over de verschillende besturen c.q. VO-scholen.

Het gerealiseerde aantal leerlingen voor het schooljaar 2015/2016 is 2.440 (exclusief vavo-leerlingen die elders onderwijs genieten). Dit zijn 39 leerlingen minder dan het aantal leerlingen in 2014/2015 bestaande uit - 74 bij vmbo-beroepsgericht, - 2 bij mavo en + 37 bij havo/vwo. De stijging bij mavo/havo/vwo wordt veroorzaakt door een hogere instroom (391 in vergelijking met raming 350, vorig schooljaar 402). De daling bij het vmbo-beroepsgericht werd veroorzaakt door het opzeggen van de overeenkomst voor de verdeling van afdelingen in de bovenbouw door het Stedelijk Dalton Lyceum in combinatie met een grote uitstroom en daling van de instroom (van 108 per 1 oktober 2014 naar 103 per 1 oktober 2015). Per saldo bleef het marktaandeel van het Insula College ongeveer gelijk op 32%.

De gemeentelijke prognoses en de hierboven genoemde ontwikkelingen zijn in de meerjarige leerlingenprognoses vertaald door rekening te houden met een substantiële daling van de omvang van het vmbo-beroepsgericht en een lichte daling van de mavo en in een later stadium de havo/vwo op basis van een voorzichtige prognose van de instroom. Daardoor daalt de geraamde omvang van het Insula College in de vorige meerjarenbegroting met 50 leerlingen per 1 oktober 2016, 55 leerlingen per 1 oktober 2017 en 50 leerlingen per 1 oktober 2018.

Overheidsmaatregelen

Bij het opstellen van de begroting diende rekening te worden gehouden met verschillende overheidsmaatregelen, waarvan de financiële gevolgen deels nog niet konden worden overzien.

Voor het *Actieplan Leerkracht van Nederland* is een convenant afgesloten met prestatieafspraken. De afspraken leiden tot inkorting van salarisschalen en invoering van de functiemix in zowel PO als VO. Deze afspraken moeten worden verwerkt in een verhoging van de rijksvergoeding, maar onzekerheid bestaat over de omvang van de toekomstige verhogingen. OCW heeft inmiddels erkend dat de geraamde bekostiging onvoldoende is voor dekking van de gemaakte prestatieafspraken. Bovendien moet binnen het PO een eigen bijdrage worden geleverd. Met instemming van de convenantpartners is in het VO de mogelijkheid gecreëerd om specifieke maatwerkafspraken te maken. Bij het Insula College is hierover in 2014 overeenstemming bereikt met de MR. Een dergelijke mogelijkheid is er niet in het PO.

In de regeerakkoorden Rutte I en II zijn bezuinigingen doorgevoerd bij specifieke onderwerpen en vanuit het lenteakkoord 2012 kaasschaaf-bezuinigingen op de lumpsum. In het nieuwe regeerakkoord zijn tevens 'extra' middelen aangekondigd voor verbetering

van de onderwijskwaliteit vanaf 2015. Deze zijn geconcretiseerd in het nationaal onderwijsakkoord en sectorplannen. Daarbovenop zijn in het herfstakkoord 2013 'extra' middelen voor het onderwijs geraamd. Het woord 'extra' dient hierbij met enige terughoudendheid te worden gelezen, omdat de middelen enerzijds deels het doortrekken van de zogenoemde 'prestatiebox'-middelen betreffen (vanaf 2016) en anderzijds nodig zijn om de ontstane meerjarige tekorten als gevolg van de overheidsbezuinigingen te compenseren. Bovendien zijn het nationaal onderwijsakkoord en sectorplannen slechts 'afspraken' met de VO-Raad en de PO-Raad die doorbroken kunnen worden door volgende kabinetten. De daadwerkelijke toevoeging van de middelen door OCW vindt plaats in jaarlijkse tranches met als gevolg dat het meerjarige kader onzeker blijft. Uit de begroting 2016 van OCW blijkt dat de tranche 2016 is toegevoegd, maar dat de tranches 2017 en 2018 nog geparkeerd staan op de aanvullende post bij het ministerie van Financiën. Daarnaast is in de raming van OCW vanaf 2017 een substantiële nog niet verwerkte bezuiniging geraamd.

Verder heeft het kabinet een pensioenakkoord en loonakkoord gesloten waarbij salarismaatregelen worden gedekt door verlaging van pensioenpremies. Het bestuur van het ABP heeft echter een eigenstandige verantwoordelijkheid voor het vaststellen van de premies waardoor het risico ontstaat dat salarismaatregelen uit het loonakkoord moeten worden doorgevoerd, terwijl de dekking mogelijk (deels) ontbreekt.

De relatie met de demografische ontwikkeling dient te worden meegenomen bij de besluitvorming over de inzet van de eventuele 'extra' ruimte. Een substantiële mutatie in het leerlingenaantal is namelijk voor de omvang van de rijksvergoeding van veel groter belang dan de hierboven genoemde maatregelen in akkoorden op landelijk niveau. Gezien de verwachte demografische ontwikkeling is daarmee voorzichtigheid geboden.

Door de invoering van passend onderwijs wordt het samenwerkingsverband VO vanaf 1 januari 2016 verantwoordelijk voor de toewijzing en bekostiging van het lwoo-onderwijs. De financiële ruimte en het beleid van het samenwerkingsverband bepaalt het toekennen van de financiële middelen voor deze doelgroep. De samenwerkingsverbanden VO en PO betalen de bekostiging van bestaande rugzakjes tot de zomer 2016 door aan de scholen. Het vrijvallende budget komt vrij voor nieuwe arrangementen lichte ondersteuning.

Verder zijn de volgende ontwikkelingen en risico's relevant:

- modernisering vervangingsfonds: de aansluiting bij het vervangingsfonds in het PO voor de grotere besturen (> 20 mln lumpsum) kan worden opgeheven, zodat zij zelf verantwoordelijk worden voor vervangingsbeleid en de kosten daarvan. H³O valt hier niet onder. Een nieuwe mogelijkheid is om eigen risicodrager te worden in samenwerking met een ander schoolbestuur om de grens van € 20 mln samen te overschrijden. Daarnaast zijn er ontwikkelingen om tot een nieuw stelsel te komen;
- eigen risicodrager WW: in het VO betaalt de school een eigen bijdrage van 25% van de WW-uitkeringen en bovenwettelijke uitkeringen aan ex-werknemers. Bij een tijdelijke formatiebehoefte of ontslag van een collega dient deze consequentie in de overwegingen te worden meegenomen;
- vrijwillige verzekering WGA: H³O is sinds 2012 vrijwillig verzekerd voor de WGA (eigen risicodrager). Op basis van het huidige beeld van het aantal WGA-ers bij H³O was de verwachting dat de premie zou dalen vanaf 2015, omdat dan de inhaalslag van bestaande WGA-gevallen van H³O is afgerond. Omdat de verzekeraars flinke verliezen leiden op deze contracten, werden de premies voor nieuwe contracten echter verhoogd. H³O heeft een nieuwe aanbesteding doorlopen en is overgestapt naar een andere verzekeraar met een vergelijkbare premie. Een toename van het aantal WGA-ers bij H³O leidt tot een hogere premie. Het is dus relevant om gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid zoveel als mogelijk te voorkomen;
- modernisering ziektewet: de modernisering van de ziektewet zorgt ervoor dat lasten van ziektewet en WGA van werknemers zonder vaste aanstelling met ingang van 2014 worden toegerekend aan de laatste werkgever. De werkgever moet

voortaan bij gecontinueerde aansluiting bij het UWV een gedifferentieerde premie betalen die wordt bepaald door de hoogte van het ziekteverzuim. De risico's nemen hierdoor toe, omdat een grotere verantwoordelijkheid bij de werkgever wordt neergelegd. Om een hogere premie te voorkomen, is H₃O vanaf 2014 eigen risico-drager geworden en zijn interne procedures aangescherpt;

- pensioenpremies: de financiële crisis blijft zorgen voor een te lage dekkinggraad bij de pensioenfondsen. Mogelijk heeft dit opnieuw gevolgen voor de te betalen premie. Het pensioenakkoord zou moeten leiden tot lagere pensioenpremies. In het loonakkoord is afgesproken dat vrijkomende ruimte hierdoor wordt ingezet in de arbeidsvoorwaarden. Per 1 april 2016 heeft het ABP de verlaging van de pensioenpremie vanwege de lage dekkinggraad deels teruggedraaid;
- wet werk en zekerheid: het aantal tijdelijke contracten dat een medewerker mag worden aangeboden, is aangescherpt. Indien een medewerker die minimaal 2 jaar in dienst is geweest, wordt ontslagen, heeft hij recht op een vergoeding van een derde maandsalaris per gewerkt jaar. Voor het onderwijs is de invoering een jaar uitgesteld (naar zomer 2016);
- gemeentelijke subsidies: ook de gemeente Dordrecht is vanwege de financiële crisis aan het bezuinigen. De SiS/brede-school subsidies zijn substantieel verlaagd en vervallen na 2015. De voortzetting van subsidies voor VVE en schakelklas is afhankelijk van het nieuwe VVE-kader in het gemeentefonds (waarschijnlijk vanaf 2018). Op de subsidies voor regulier peuterwerk wordt verder bezuinigd;
- doordecentralisatie economische eigendom schoolgebouwen: H₃O is samen met de andere schoolbesturen in gesprek met de gemeente Dordrecht inzake de mogelijkheid van een zogenaamde 'doordecentralisatie' van de huisvesting. Concreet zou dit betekenen dat het bevoegd gezag niet alleen juridisch maar ook economisch eigenaar van de huidige gebouwen en terreinen wordt, verantwoordelijk wordt voor renovatie en nieuwbouw en dat de gemeente alleen nog de vanuit het gemeentefonds ontvangen huisvestingsmiddelen per leerling overmaakt naar het bevoegd gezag. Het risico voor de financiering en exploitatie van de gebouwen komt dan volledig bij het bevoegd gezag te liggen. Tevens dienen goede afspraken over de overdracht van de huidige gebouwen en terreinen plaats te vinden;
- toezichtrol inspectie: er is een wetsvoorstel ingediend voor verandering van de toezichtrol van de inspectie voor het onderwijs. Het onderscheid tussen de toezichthoudende taak (deugdelijkheidseisen en bekostigingsvoorwaarden) en de stimulerende taak (kwaliteit van het onderwijs) wordt verduidelijkt. Het bevoegd gezag wordt volledig verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs op de school. Het bevoegd gezag dient zelfstandig een oordeel te vormen over de kwaliteit op de onder haar ressorterende scholen. Over de wijze waarop aan deze toenemende verantwoordelijkheid voor het bevoegd gezag invulling wordt gegeven, dient nadere besluitvorming plaats te vinden.

Om de vanuit overheidswege opgelegde bezuinigingen en toenemende risico's op te kunnen vangen, is het wenselijk de flexibiliteit in de kostenstructuur te vergroten.

Kinderopvang

De sector peuterwerk en kinderopvang heeft over 2012 een groot negatief resultaat gerealiseerd met als gevolg dat de bestemmingsreserve van deze sector ultimo 2012 tot vrijwel nihil is gedaald. Oorzaken hiervoor lagen bij dalende bezettingscijfers en bezuinigingen op de fiscale kinderopvangtoeslag als gevolg van de financiële crisis. Vanaf 2013 heeft de gemeente Dordrecht het (vrijwel volledig gesubsidieerde) peuterwerk in de vorm van peuteropvang onder de wet op de kinderopvang gebracht, waardoor de risico's verder toenemen. Enkel door substantiële bezuinigingen door te voeren in de formatie en de budgetten, is de sector er in geslaagd om over 2014 en 2015 een positief resultaat te realiseren. Daardoor heeft de bestemmingsreserve inmiddels weer een omvang bereikt die naar verwachting voldoende is om toekomstige risico's op te vangen. Het is niet toegestaan om publieke (onderwijs)middelen in te zetten voor de private activiteiten van de kinderopvang.

De gemeente Dordrecht heeft in 2015 en 2016 opnieuw bezuinigd op het peuterwerk door het verlagen van de gesubsidieerde uurtarieven en heeft aangekondigd de subsidie voor regulier peuterwerk op termijn volledig te schrappen. Gezien de ontwikkelingen op landelijk niveau wordt deze bezuiniging waarschijnlijk uitgesteld naar 2018 maar zullen in 2017 de uurtarieven opnieuw worden verlaagd. Indien de subsidie voor regulier peuterwerk wordt geschrapt, zal het reguliere peuterwerk volledig moeten worden gefinancierd uit de kinderopvangtoeslag voor werkende ouders, waardoor de onzekerheid en de kans op omzetting verder toeneemt. Landelijk heeft minister Asscher aangekondigd dat elke peuter vanaf 2018 8 uur per week peuterwerk moet krijgen wat hiermee in tegenspraak is. De gevolgen van een bezuiniging zullen naar verwachting enerzijds zijn dat er per kindplaats minder formatie beschikbaar is, en anderzijds dat ouders mogelijk afhaken vanwege een ogenschijnlijk flink hogere ouderbijdrage. De consequentie hiervan zou zijn dat het personeelsbestand in vergelijking met de huidige situatie nog verder dient in te krimpen. Ook bij deze sector is het dan ook wenselijk de flexibiliteit in de kostenstructuur te vergroten. Concreet betekent dit het vergroten van de tijdelijke schil bij de aanstellingen van medewerkers in de sector peuterwerk en kinderopvang enerzijds en het verkorten van huurcontracten voor locaties anderzijds.

Kwaliteit

De kwaliteit van het onderwijs is grotendeels afhankelijk van de kwaliteit van de medewerkers en het vermogen van de organisatie om te innoveren. Voldoende middelen voor scholing van alle medewerkers en het opleiden van invalkrachten in het PO en kinderopvang en onbevoegde startende leerkrachten in het VO is noodzakelijk. Aantrekkelijk werkgeverschap is een randvoorwaarde om een lerarentekort op bepaalde vakken te voorkomen.

2.3.2. Risicobeheersingsstelsel

Gezien de financiële positie van de stichting (zie hierna) is er enige bereidheid om een grote (financiële) impact van risico's te accepteren maar wel vanuit een beleidskader dat waar mogelijk risico's worden afgedekt. Zo moet operationeel het onderwijs en de kinderopvang altijd door kunnen gaan en dient te worden voldaan aan alle relevante wet- en regelgeving. Betrouwbare informatie (juist, tijdig en volledig) is noodzakelijk om goed te kunnen bijsturen. In deze subparagraaf wordt in het kader van 'Goed Bestuur' ingegaan op het stelsel van interne beheersingsmaatregelen dat wordt gehanteerd om tegemoet te komen aan de gesignaleerde risico's en onzekerheden. Omdat het VO de grootste sector binnen H₃O is, wordt de good governance-code van de VO-Raad toegepast.

Het stelsel van interne beheersingsmaatregelen is opgebouwd uit:

- 1) een geformuleerde visie, missie, strategie en operationele strategische doelstellingen waarmee wordt gestuurd en op basis daarvan het benoemen van kritische succesfactoren en prestatie-indicatoren;
- 2) een helder geformuleerd besturingsconcept en daarvan afgeleide taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden;
- 3) een adequate organisatiestructuur die aansluit op het besturingsconcept;
- 4) een goede procesinrichting en risico-analyse;
- 5) een goede planning- & controlcyclus en een daarbij behorend adequaat instrumentarium, waarin wordt gerapporteerd en geanalyseerd omtrent financiële en niet-financiële informatie.

In 2015 is voor het eerst in de geschiedenis van H₃O een meerjarig financieel beleidsplan met risico-analyse gepresenteerd. Naast het strategisch beleidsplan werden reeds elk jaar een kaderbrief, begroting en jaarverslag uitgebracht. De verbinding tussen deze stukken is nu versterkt met dit meerjarig financieel beleidsplan 2016-2019. Logischerwijze verschijnt dit plan nadat het strategisch plan 2015-2019 is vastgesteld.

Doelstelling van het meerjarig financieel beleidsplan is om een kader te bieden waarin ten eerste het beleid en de ambities op het gebied van planning & control en bedrijfsvoering voor de komende vier jaren worden verwoord en ten tweede de financiële randvoorwaarden worden geschetst waarbinnen de speerpunten uit het strategisch beleidsplan dienen te worden gerealiseerd rekening houdend met relevante ontwikkelingen en risico's. Het financieel beleidsplan bevat daarom enerzijds bestaand en reeds vastgesteld beleid (verdelingsmodel) en anderzijds een nadere uitwerking van bepaalde onderwerpen (ambities planning & controlcyclus en bedrijfsvoering, risico-analyse). Deze uitwerking is van invloed op de noodzakelijke omvang van het weerstandsvermogen en de beschikbare budgetten voor strategische speerpunten. Dit eerste financieel beleidsplan is afgestemd met directeuren en binnen het bestuursbureau. Het gegeven dat dit document voor het eerst verschijnt, geeft tevens aan dat dit een stuk in ontwikkeling is. Jaarlijks zullen de in dit plan opgenomen ontwikkelingen en risico's worden geëvalueerd in samenhang met de voortgang van de realisatie van de strategische speerpunten en risicobeheersingsmaatregelen. Waar nodig zullen nieuwe ontwikkelingen en risico's worden toegevoegd en worden bijgestuurd. Hierover wordt gerapporteerd in de jaarlijkse kaderbrief, begroting en jaarverslag.

2.3.3. Risicobeheersingsmaatregelen

Binnen H³O zijn reeds verschillende risicobeheersingsmaatregelen genomen. Zo wordt in de meerjarenbegroting uitgegaan van een behoedzaam scenario voor de ontwikkeling van leerlingenaantallen. Om eventuele bezuinigingen op te kunnen vangen, wordt gewerkt met een flexibele schil bij de inzet van personeel in de vorm van tijdelijke contracten. Bij het PO is hiervoor inmiddels beleid uitgeschreven, bij het VO en de sector peuterwerk en kinderopvang dient dit nog te gebeuren. Bij het VO is in 2014 het voorstel voor een nieuw taakbeleid gestrand. Wenselijk is om dit opnieuw op te pakken. Het beheer van het ICT-netwerk is in 2014 ondergebracht bij Kien, specialist voor het onderwijs in Dordrecht.

In 2015 zijn of op korte termijn worden de volgende maatregelen genomen om tot verdere risicobeheersing te komen (op het niveau van 'financial control'):

- Digitale verwerking van inkoopfacturen;
- Digitale verwerking van ouderbijdragen in het VO en PO;
- Incassobeleid bij GGN is ontwikkeld en beperkt tot enkel de ouderbijdragen kinderopvang;
- Het verzekeringenpakket is doorgelicht en ondergebracht bij één verzekeraar;
- De betrouwbaarheid van de financiële administratie wordt verbeterd door controle op de volledigheid van de onderbouwing van mutaties (contractenregister, pakbonnen) en tijdige aanlevering;
- Het aantal bankrekeningen en pasjes wordt beperkt. Het betalingsverkeer wordt efficiënter georganiseerd;
- Het actualiseren van het handboek AO is overgeheveld naar het takenpakket van de assistent-controller. Het beleid op het gebied van aanbestedingen wordt ontwikkeld conform gewijzigde wet- en regelgeving;
- Het bestuur van Kien wordt voorgesteld om haar beleid periodiek te laten doorlichten door een externe deskundige mede gezien de snelheid van ontwikkelingen op het gebied van ICT en daaraan gekoppelde wet- en regelgeving (onder andere privacy en data-security);
- De samenwerking met toezichthouder FCC binnen de schoonmaak-BV FBD wordt geëvalueerd. Overwogen wordt om de toezichtwerkzaamheden (organiseren van en controle op kwaliteit schoonmaak en uitvoeren personele-, salaris- en financiële administratie) door FBD zelf en/of door H³O uit te laten voeren.

Om tot verdere risicobeheersing te komen (op het niveau van 'management control') hebben we de volgende ambities. Deze ambities worden in 2016 vertaald in concrete acties.

Realiseren van samenhang tussen strategie, beleid en risicomanagement

Stichting H₃O maakt reeds elke 4 jaar een concrete vertaling van haar maatschappelijke opdracht in een strategisch meerjarig beleidsplan. Om tot een dergelijk plan te komen zijn bouwstenen in de vorm van een analyse van sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen en de evaluatie van resultaten van de afgelopen beleidsperiode noodzakelijk. Op basis hiervan worden in het plan nieuwe strategische doelstellingen per beleidsdomein geformuleerd. Deze doelstellingen in het strategische beleidsplan gelden als leidraad voor de organisatie. Bij het opstellen van dit beleidsplan is een brede doorsnede van de H₃O organisatie betrokken. Aan het plan is meegewerkt door College van Bestuur, directeuren en medewerkers bestuursbureau. Het plan is toegelicht aan medewerkers, medezeggenschap, ouders en vertegenwoordigers uit het maatschappelijk middenveld. Voor de periode 2015-2019 is het beleidsplan getiteld "Voldoende is niet goed genoeg....".

Ambitie is om jaarlijks te actualiseren welke ontwikkelingen, risico's en onzekerheden het realiseren van het strategisch beleid en doelen in de weg kunnen staan en deze analyse te verwoorden in de begroting (inclusief jaarplan) en de rapportages aan de Raad van Toezicht en de directeuren en de medezeggenschapsraden hierover te informeren. Afhankelijk van de uitkomsten kan en zal het College van Bestuur in samenspraak met de directeuren inzetten op een al dan niet intensiever risicomanagement en het nemen van additionele beheersmaatregelen.

Koppelen kritische succesfactoren/prestatie-indicatoren en strategische thema's (koppeling met strategisch beleidsplan)

Ambitie is om een koppeling te maken tussen strategische thema's, speerpunten/kritische succesfactoren (KSF's) en kritische prestatie-indicatoren (KPI's). Met KSF's bedoelen we organisatiekritische factoren die bijdragen aan het realiseren van de strategische organisatiedoelstellingen. Met KPI's bedoelen we meetbare indicatoren die zijn opgesteld volgens het SMART-principe (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdsgebonden) en het CHI-model (concreet, helder en inspirerend). Waar mogelijk wordt een speerpunt gekoppeld aan een projectleider (verantwoordelijke directeur of groep van directeuren, MT-lid bestuursbureau) en wordt van elk speerpunt bepaald of het een resultaat- of inspanningsverplichting betreft.

Realiseren van samenhang tussen jaarplan, bestuursverslag en verantwoording

Het strategisch beleidsplan overspant een periode van vier kalenderjaren. Voor elk van de vier jaren wordt een jaarplan uitgewerkt en verwoord in de jaarlijkse begroting. Hierin zijn de doelen voor dat jaar in acties met concrete kwalitatieve en kwantitatieve resultaten uitgewerkt. De doelstellingen en targets worden in het jaarplan onderverdeeld naar de vijf beleidsdomeinen uit het strategisch meerjarenplan: Kwaliteit, Onderwijs, Ontwikkeling en Opvoeding, Medewerkers, ICT en Waardering.

Ambitie is dat het College van Bestuur jaarlijks in de vergadering van de Raad van Toezicht verantwoording af legt over de realisatie van de doelstellingen van het afgelopen kalenderjaar. Tevens wordt in die vergadering het jaarplan voor het komende jaar door het College van Bestuur gepresenteerd en door de Raad van Toezicht goedgekeurd (zie hierboven). Het College van Bestuur draagt zorg voor tijdige en periodieke verantwoordingsrapportages over de realisatie van de overeengekomen doelstellingen conform het toezichtkader van de Raad van Toezicht in de vorm van een samenvattend overzicht van zowel de voortgang van die acties als van de kritische prestatie-indicatoren (KPI-monitor) over de afgelopen periode. De directeuren en de medezeggenschapsraden worden hierover geïnformeerd. Deze rapportage is de basis voor het bestuursverslag in het jaarverslag.

2.3.4. Financiële positie per 31 december 2015

Om risico's op te kunnen vangen, is een bepaalde omvang van het eigen vermogen noodzakelijk. De financiële positie per 31 december 2015 van H₃O is in vergelijking met 2014 vrijwel onveranderd en blijft solide. Deze conclusie is gebaseerd op een aantal financiële kengetallen die hieronder zijn opgenomen. In onderstaande tabel zijn de waarden opgenomen van de jaren 2015 en 2014.

Kengetal	2015	2014	2015	2014
	geconsolideerd inclusief SCOD		enkelvoudig exclusief SCOD	
Rentabiliteit	- 0,06	2,62	- 0,11	2,55
Liquiditeit (current ratio)	3,19	3,05	2,85	2,67
Solvabiliteit	0,64	0,68	0,61	0,65
Weerstandsvermogen	33,3	33,1	29,2	29,1
Kapitalisatiefactor	47,3	43,8	43,2	39,8

Rentabiliteit

In het onderwijs wordt voor de bepaling van het kengetal rentabiliteit het resultaat uit gewone bedrijfsvoering gedeeld door de totale baten uit de gewone bedrijfsvoering. De rentabiliteit over 2015 is gedaald vanwege het negatieve resultaat (zie subparagraaf 2.3.5).

Liquiditeit - current ratio

De current ratio is een maatstaf die aangeeft of de stichting op korte termijn te maken kan krijgen met liquiditeitsproblemen. De current ratio op basis van de balans 2015 geeft aan dat H₃O 3,19 keer meer over vlottende activa beschikt dan wat op korte termijn aan schuldeisers betaald moet worden. De stijging van de current ratio is het gevolg van de stijging van de vlottende activa (zie paragraaf 3.3).

Solvabiliteit

De solvabiliteit is een graadmeter voor de financiële onafhankelijkheid (van financieringsinstellingen) van H₃O. Dit kengetal geeft weer welke bezittingen de stichting tegenover haar schulden heeft staan, zodat zij op langere termijn aan haar verplichtingen kan voldoen. De solvabiliteit is in 2015 gedaald van 0,68 naar 0,64 als gevolg van de stijging van het balanstotaal. H₃O is financieel gezond.

Weerstandsvermogen

Behalve de hiervoor toegelichte kengetallen is het weerstandsvermogen een belangrijke indicator voor de continuïteitsverwachting van de stichting. In welke mate is H₃O in staat om tegenvallers op te vangen? Voor het weerstandsvermogen wordt de volgende definitie gehanteerd: 'het weerstandsvermogen is het eigen vermogen uitgedrukt in een percentage van alle baten in een jaar inclusief de financiële baten en exclusief de buitengewone lasten'. Om de continuïteit van H₃O te waarborgen is een bepaalde ondergrens van het eigen vermogen noodzakelijk. Deze noodzakelijke omvang van het weerstandsvermogen wordt bepaald op basis van het risicoprofiel van H₃O, de benodigde financiering van investeringen en de bestemmingsreserves.

Volgens de geconsolideerde balans 2015 van H₃O, inclusief SCOD, bedraagt het eigen vermogen per 31 december 2015 € 13,328 mln, overeenkomend met een weerstandsvermogen van 33,3% (2014 33,1%). Bij een weerstandsvermogen onder de 40% is volgens de oude regelgeving 'waarschijnlijk géén sprake van een te hoog eigen vermogen'¹.

¹ De commissie Don heeft geen signaleringsgrenzen voor het weerstandsvermogen opgesteld.

Van het eigen vermogen ultimo 2015 is 12,8% van de baten (2014 14,7%) nodig voor de financiering van bestaande vaste activa (exclusief sector peuterwerk & kinderopvang en SCOD). De omvang van de bestemmingsreserves (met private middelen opgebouwde reserves peuterwerk & kinderopvang, SCOD en overschrijdingsmiddelen PO en met publieke middelen gevormde reserves voor flexibele BAPO en de extra kosten van de huisvesting havo/vwo) is ultimo 2015 vastgesteld op 10,8% van de baten (2014 11,1%). Uit het weerstandsvermogen is daardoor per saldo ultimo 2015 een buffer van 9,7% (2014 7,3%) beschikbaar voor de afdekking van risico's en financiering van nieuwe investeringen in materiële vaste activa. Gezien de daling van het financieringssaldo voor de activa (van 22,4% ultimo 2008 naar 12,8% ultimo 2015) is naar verwachting een deel van deze buffer de komende jaren nodig voor (vervangings-) investeringen met name in ICT.

Kapitalisatiefactor

In 2009 heeft de 'Commissie Vermogensbeheer Onderwijsinstellingen' (commissie Don) een nieuw kengetal geïntroduceerd voor de beoordeling van het vermogensbeheer van een onderwijsinstelling: de kapitalisatiefactor gedefinieerd als totaal kapitaal exclusief gebouwen en terreinen gedeeld door de totale baten. Voor grote instellingen in het PO en VO (waaronder H₃O wordt gerekend) wordt een bovengrens van 35% genoemd. Deze 35% is opgebouwd uit een risicobuffer van 5%, een financieringsbehoefte voor investeringen in materiële vaste activa van 18% en een transactieliquiditeit voor het opvangen van het verschil tussen inkomsten en uitgaven in de loop van het jaar van 12%². Een commissie van de VO-Raad vond de bovengrens in 2010 te laag en concludeerde dat de omvang van de buffer op basis van een analyse van de specifieke situatie van een organisatie waarschijnlijker tussen de 8% en 15% zou moeten liggen. Dit zou zeker gelden voor een school die te maken heeft met een substantiële krimp van het aantal leerlingen. Relevant voor deze beoordeling is tevens de mogelijkheden die de organisatie heeft om op korte en middellange termijn bezuinigingsmaatregelen te nemen om financiële ruimte te creëren. Het opstellen van een risico-analyse voor de eigen instelling wordt geadviseerd. In het kader van het strategisch plan 2015-2019 is in het najaar 2015 een financieel beleidsplan opgesteld met een specifieke risico-analyse voor H₃O (zie de vorige subparagraaf).

Ultimo 2015 ligt de kapitalisatiefactor bij H₃O op 47,3% (2014 43,8%). Indien hieruit wordt geabstraheerd van het private kapitaal van de SCOD, komt de kapitalisatiefactor uit op 43,2% (2014 39,8%). Als bovendien wordt geabstraheerd van de private overschrijdingsmiddelen en privaat kapitaal sector peuterwerk en kinderopvang, komt de kapitalisatiefactor uit op 37,9% (2014 34,9%). De hogere kapitalisatiefactor wordt veroorzaakt door het stijgen van het balanstotaal. Na het verschijnen van het rapport van de commissie Don heeft de inspectie OCW de afgelopen jaren nader onderzoek verricht naar de vermogensposities van onderwijsinstellingen. Op basis van dit onderzoek hecht de inspectie inmiddels minder waarde aan de kapitalisatiefactor en meer aan de omvang van de risicobuffer.

Conclusie

Het weerstandsvermogen van H₃O beweegt zich ultimo 2015 tussen de in 2006 genoemde signaleringsgrenzen. De solvabiliteit ultimo 2015 ligt boven de in 2005 genoemde bovengrens en logischerwijze boven de door de commissie Don in 2009 genoemde ondergrens. Geabstraheerd van privaat kapitaal ligt de kapitalisatiefactor boven de bovengrens van de commissie Don en inclusief privaat kapitaal ruim erboven. Daarbinnen ligt de buffer boven de 5% en beweegt zich tussen de bandbreedte van 8% - 15% genoemd door de commissie van de VO-Raad in 2010. Uit de risico-analyse blijkt dat zich bij H₃O voor

² Hierbij wordt opgemerkt dat de commissie Don geen rekening houdt met private middelen, met voorzieningen en bestemmingsreserves, uitgaat van een financieringsbehoefte van materiële vaste activa exclusief gebouwen en terreinen en bovendien haar advies gaf vóór de wijziging in de regelgeving voor de jaarverslaggeving met ingang van de jaarrekening 2010 (schrappen 'eeuwigdurende' vordering VO op het ministerie van OCW en ramen verplichtingen flexibele BAPO in bestemmingsreserve).

zover bekend slechts één specifiek risico voordoet naast de door de commissie Don genoemde risico's. De belastingdienst voert een feitenonderzoek uit naar de schoonmaak-BV FBD. Wij zien de afloop hiervan met vertrouwen tegemoet. Wel is er bij H₃O sprake van een mogelijk krimpscenario bij het Insula College als gevolg van de demografische ontwikkeling waar volgens de commissie van de VO-Raad een hogere risicobuffer voor nodig is dan 5%.

De geraamde omvang van de bestemmingsreserve van de sector peuterwerk en kinderopvang ultimo 2015 (15% van de baten van de sector) is naar verwachting in combinatie met de verbeterde aansturing van de sector voldoende om toekomstige tegenvallers op te kunnen vangen.

Gezien de omvang van het eigen vermogen van H₃O ultimo 2015 gerelateerd aan de genoemde signaleringsgrenzen en de geraamde toekomstige ontwikkeling van het resultaat in de meerjarenbegroting 2016-2019 zit er ogenschijnlijk zowel bij het VO als bij het PO enige ruimte binnen het eigen vermogen welke niet nodig is voor het opvangen van risico's bij H₃O. Dit beeld wordt ondersteund door de ruime liquiditeitspositie van H₃O. In hoeverre deze ruimte bij het VO beschikbaar blijft, is afhankelijk van de ontwikkeling van de leerlingenaantallen. Om de speerpunten uit het strategisch plan te kunnen realiseren en geconstateerde risico's te kunnen beheersen, is daarom in het financieel beleidsplan voorgesteld om over de periode 2016-2019 jaarlijks een bedrag van € 200.000 in te zetten zowel bij het PO als bij het VO uit de financiële ruimte binnen het eigen vermogen.

2.3.5. Analyse resultaat 2015

Het exploitatiesaldo 2015 bedraagt - € 0,023 mln (2014 € 1,054 mln). De sector primair onderwijs haalde een negatief resultaat waarop in de begroting al was gerekend. De andere sectoren draaiden kostendekkend (VO) of positief (PWKO). Het positieve resultaat van de SCOD bestaat uit rentebaten. Het resultaat over 2014 was uitzonderlijk hoog vanwege de ontvangen overschrijdingsvergoeding bij het primair onderwijs.

De bijdrage van de sectoren aan de dekking van de bovenschoolse lasten was in 2015 hoger dan in 2014 vanwege een daling van de bovenschoolse baten als gevolg van een incidentele teruggave van de belastingdienst van WAO/WIA-premie in 2014 in combinatie met lagere rentebaten. De structurele bovenschoolse kosten bleven vrijwel gelijk.

Voortgezet onderwijs

In de begroting 2015 werd een resultaat voor het VO geraamd van nihil. Deze raming werd gehandhaafd bij de 1^e en 2^e bijstelling. Alle mutaties waaronder het overstappen van een intern (koop) naar een extern (huur) boekenfonds bij de locaties Halmaheiraplein en Koningstraat van het Insula College met als gevolg een te nemen verlies op de verkoop van de boekenvoorraad en eenmalig naar voren halen van kosten voor de huur van boeken, werden opgevangen binnen het geheel van de begroting. Het resultaat van het Insula College over 2015 is uitgekomen op nihil, gelijk aan de raming.

Primair onderwijs

In de begroting 2015 en eveneens bij de 1^e en 2^e bijstelling werd een negatief resultaat geraamd bij het PO van - € 0,200 mln. De mutaties in de begroting waren gedurende het jaar relatief beperkt en zijn opgevangen binnen het geheel van de begroting. Het gerealiseerde resultaat 2015 kwam uit op - € 0,195 mln, vrijwel gelijk aan de raming.

Peuterwerk & kinderopvang

In de begroting 2015 en de 1^e bijstelling werd een resultaat geraamd van € 0,050 mln bij de kinderopvang. Vanwege de stijgende omzet en efficiënte personele inzet kon de ra-

ming bij de 2^e bijstelling worden verhoogd naar € 0,150 mln. Gerealiseerd werd € 0,152 mln, vrijwel gelijk aan de raming van de 2^e bijstelling.

SCOD

De SCOD realiseerde een resultaat van € 0,021 mln bestaande uit rentebaten. In de begroting 2015 was een raming van € 0,030 mln opgenomen.

2.3.6. Investerings- en financieringsbeleid

In de begroting 2015 was voor een bedrag van € 1,980 mln aan investeringen geraamd. Hierin waren naast budgetten voor meubilair, ICT, leermiddelen en boeken bedragen geraamd voor verbouwingen € 0,500 mln (Halmaheiraplein) en installaties € 0,300 mln (zonnepanelen Halmaheiraplein). De verbouwing is doorgeschoven naar 2016 en de zonnepanelen zijn niet doorgegaan. Geabstraheerd hiervan bedroeg de raming € 1,180 mln.

In 2015 is besloten tot een wijziging van de samenwerking tussen de vmbo-beroepsgerichte locaties van het Stedelijk Dalton Lyceum (SDL) en het Insula College in het Leerpark, waardoor de eerder door SDL ingebrachte niet-huisvestingsgerelateerde activa werden terug overgedragen aan SDL tegen boekwaarde met als gevolg een desinvestering van € 0,260 mln. Daarnaast werd gedesinvesteerd voor € 0,377 mln vanwege de verkoop van de voorraad boeken bij de locaties Halmaheiraplein en Koningstraat en de overgang van een intern naar een extern boekenfonds om de flexibiliteit in de te gebruiken boeken te vergroten. De voorraad boeken werden aan de leverancier terug verkocht voor € 0,247 mln. Extra afschrijvingen voor het verlies op de verkoop werden geboekt voor € 0,130 mln. Deze mutaties werden gedurende 2015 verwerkt in de investeringsraming.

Gerealiseerd in 2015 is € 0,273 mln (2014: € 1,880 mln inclusief overdracht activa SDL voor € 0,582 mln). Indien wordt geabstraheerd van de desinvesteringen is een bedrag van € 0,780 mln gerealiseerd. Daarmee is een groot deel van de begrote investeringsruimte niet gebruikt en voor het grootste deel doorgeschoven naar 2016. De afschrijvingen over 2015 bedroegen € 1,486 mln. Gevolg is dat ultimo 2015 het financieringssaldo is gedaald (zie subparagraaf 2.4.2.). Ook indien rekening wordt gehouden met het aflossen van de langlopende lening van het Stedelijk Dalton Lyceum is het benodigde financieringssaldo vanuit het eigen vermogen afgenomen.

2.3.7. Treasuryverslag

Gezien de met ingang van 2010 gewijzigde regeling 'Beleggen en belenen voor onderwijsinstellingen' is het treasurystatuut van H₃O aangescherpt. De overtollige liquide middelen zijn nu belegd op spaarrekeningen. Bij een verbetering van het beursklimaat zullen mogelijk in 2016 liquide middelen in risicomijdende fondsen worden ondergebracht. Besluiten hierover worden genomen in samenhang met de voor het meerjarige investeringsplan benodigde financiering.

2.3.8. Continuïteitsparagraaf

Vanaf het verslagjaar 2013 is een continuïteitsparagraaf verplicht voorgeschreven. Deze bestaat uit een onderdeel A. Gegevensset en een onderdeel B. Rapportages.

A. Gegevensset

A1. Leerlingenaantallen en formatie

<i>Kengetal</i>	<i>2015 realisatie</i>	<i>2016 begroting</i>	<i>2017 begroting</i>	<i>2018 begroting</i>
<i>Leerlingenaantallen (stand 1/10):</i>				
VO (exclusief vavo)	2.440	2.390	2.365	2.310
PO	3.024	3.000	2.990	2.990
<i>Totaal</i>	<i>5.464</i>	<i>5.390</i>	<i>5.355</i>	<i>5.300</i>
<i>Personele bezetting in fte (stand 31/12):</i>				
Management/directie	14,6	14,9	14,9	14,9
Onderwijsgevend personeel	321,5	312,1	310,3	307,7
Overige medewerkers incl. PWKO	112,1	111,3	111,3	111,3
<i>Totaal exclusief vervanging</i>	<i>448,2</i>	<i>438,3</i>	<i>436,5</i>	<i>433,9</i>

In paragraaf 2.3.1. wordt de geraamde ontwikkeling van de leerlingenaantallen toegelicht. Gevolg van de verwachte daling bij met name het VO is dat de lumpsumvergoeding daalt. Deze daling wordt opgevangen door beperking van de OP-formatie (zie hierna de staat / raming van baten en lasten).

De formatie van management/directie neemt toe vanwege de invulling van een vacature. De medewerkers van de sector peuterwerk en kinderopvang zijn opgenomen bij de overige medewerkers. In de meerjarenbegroting is uitgegaan van het continueren van de bezetting en formatie. Bij mutaties in de bezetting wordt de personele inzet in deze sector echter binnen relatief korte termijn en voor zover mogelijk aangepast.

A2. Meerjarenbegroting

<i>Balans</i>	<i>2015 realisatie</i>	<i>2016 begroting</i>	<i>2017 begroting</i>	<i>2018 begroting</i>
Immateriële vaste activa	0	0	0	0
Materiële vaste activa	5.204.077	6.474.077	6.019.077	5.644.077
Financiële vaste activa	0	0	0	0
<i>Totaal vaste activa</i>	<i>5.204.077</i>	<i>6.474.077</i>	<i>6.019.077</i>	<i>5.644.077</i>
Voorraden	0	0	0	0
Vorderingen	1.904.841	1.698.841	1.698.841	1.698.841
Liquide middelen	13.636.417	11.627.026	11.646.816	11.823.324
<i>Totaal vlottende activa</i>	<i>15.541.258</i>	<i>13.325.867</i>	<i>13.345.658</i>	<i>13.522.166</i>
TOTAAL ACTIVA	20.745.335	19.799.944	19.364.734	19.166.242
Algemene reserve	8.997.820	8.704.200	8.404.200	8.104.200
Bestemmingsreserve publiek	556.380	450.000	350.000	250.000
Bestemmingsreserve privaat	3.773.751	3.843.751	3.863.751	3.883.751
<i>Totaal eigen vermogen</i>	<i>13.327.951</i>	<i>12.997.951</i>	<i>12.617.951</i>	<i>12.237.951</i>
Voorzieningen	2.543.055	2.654.388	2.599.178	2.780.686
Langlopende schulden	0	0	0	0
Kortlopende schulden	4.874.329	4.147.605	4.147.605	4.147.605
<i>Totaal vreemd vermogen</i>	<i>7.417.384</i>	<i>6.801.993</i>	<i>6.746.783</i>	<i>6.928.291</i>
TOTAAL PASSIVA	20.745.335	19.799.944	19.364.734	19.166.242

<i>Staat / Raming van baten en lasten</i>	<i>2015 realisatie</i>	<i>2016 begroting</i>	<i>2017 begroting</i>	<i>2018 begroting</i>
Rijksbijdragen	34.276.974	34.670.000	34.150.000	33.975.000
Overige overheidsbijdragen	2.286.960	1.845.000	1.765.000	1.765.000
Overige baten	3.290.827	2.615.000	2.615.000	2.600.000
<i>Totaal baten</i>	<i>39.854.761</i>	<i>39.130.000</i>	<i>38.530.000</i>	<i>38.340.000</i>
Personele lasten	30.789.273	31.210.000	30.980.000	30.875.000
Afschrijvingen	1.485.804	1.380.000	1.355.000	1.275.000
Huisvestingslasten	4.056.341	3.790.000	3.715.000	3.715.000
Overige instellingslasten	590.060	557.000	557.000	557.000
Leermiddelen	3.104.665	2.670.500	2.445.500	2.440.500
<i>Totaal lasten</i>	<i>40.026.143</i>	<i>39.607.500</i>	<i>39.052.500</i>	<i>38.862.500</i>
<i>Saldo baten en lasten</i>	<i>- 171.382</i>	<i>- 477.500</i>	<i>- 522.500</i>	<i>- 522.500</i>
Financiële baten	159.940	160.500	155.500	155.500
Financiële lasten	11.306	13.000	13.000	13.000
<i>Saldo financiële baten en lasten</i>	<i>148.634</i>	<i>147.500</i>	<i>142.500</i>	<i>142.500</i>
<i>Resultaat deelnemingen</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>EXPLOITATIESALDO</i>	<i>- 22.748</i>	<i>- 330.000</i>	<i>- 380.000</i>	<i>- 380.000</i>

De meerjarenbegroting 2016 – 2018 laat jaarlijks een tekort zien. Dit tekort is meerjarig geraamd bij de sectoren VO en PO (beide jaarlijks - € 0,200 mln). Voor de sector peuterwerk en kinderopvang wordt voor 2016 een positief resultaat van € 0,050 mln geraamd te behalen bij de kinderopvang en daarna nihil. Voor de SCOD wordt structureel een resultaat van € 0,020 mln geraamd uit rentebaten.

De beperkte daling en daarna geraamde stabilisering van het aantal leerlingen zorgt bij het PO in combinatie met het beschikbaar komen van middelen uit het nationaal onderwijsakkoord voor een tekort in 2016 en daarna een kostendekkende exploitatie. Hierbij is rekening gehouden met iets minder fte's als gevolg van minder leerlingen binnen de afspraken van het huidige beleidskader. Beleidsmatig is gekozen voor een meerjarig tekort om zodoende ruimte vrij te maken voor innovatiebudget voor het realiseren c.q. versnellen van strategische doelstellingen voor € 0,200 mln op jaarbasis vanaf augustus 2016.

Ondanks de geraamde daling van het aantal leerlingen bij het Insula College kan rekening houdende met aanvullende middelen uit het nationaal onderwijsakkoord voor 2016 en 2017 een resultaat van nihil worden geraamd. Ook hierbij is al rekening gehouden met daling van de formatie als gevolg van minder leerlingen binnen de afspraken van het huidige beleidskader. Ook voor het Insula College is beleidsmatig gekozen voor een meerjarig tekort om zodoende ruimte vrij te maken voor innovatie projecten voor het realiseren c.q. versnellen van strategische doelstellingen voor € 0,200 mln op jaarbasis over de periode januari 2016 – juli 2017. In hoeverre vanaf augustus 2017 budget kan worden vrijgemaakt voor innovatieve projecten van de Insula-locaties is afhankelijk van de krimp van de leerlingenaantallen als gevolg van de demografische ontwikkeling. Indien noodzakelijk zal (een deel van) het innovatiebudget moeten worden afgeroomd om de bezuinigingen op de formatie als gevolg van de daling van de leerlingenaantallen te verzachten om de onderwijskwaliteit in stand te houden.

Voor de sector peuterwerk en kinderopvang wordt in 2016 ingezet op een resultaat voor de kinderopvang (BSO en kinderdagopvang) overeenkomend met 3,5% van de baten van de kinderopvang. Voor het peuterwerk wordt een resultaat van nihil geraamd. Vanwege

naar verwachting verdere bezuinigingen van de gemeente Dordrecht op het reguliere peuterwerk is vanaf 2017 een resultaat van nihil geraamd voor de gehele sector.

De mutaties in het eigen vermogen vloeien voort uit de geraamde resultaten. Daarbinnen daalt de omvang van de bestemmingsreserve publiek, omdat de bestemmingsreserve voor flexibele bapo een dalende trend vertoont bij zowel het VO als het PO. De private bestemmingsreserve stijgt met de resultaten van de sector peuterwerk en kinderopvang en de SCOD. Per saldo daalt naar verwachting de omvang van de algemene reserve in lijn met het ingezette beleid uit het financieel beleidsplan 2016-2019. Vanaf 2016 leidt dit tot een verslechtering van de ratio's voor het vermogen als gevolg van de beleidsmatig geraamde tekorten. In de ratio's voor weerstandsvermogen en kapitalisatiefactor is het private vermogen inbegrepen. Indien hiervan wordt geabstraheerd, is de kapitalisatiefactor in de begroting over de jaren 2016 tot en met 2018 vrijwel gelijk aan de door de commissie Don gehanteerde signaleringswaarde. Vanwege de verbouwing van de locatie Halmaheiraplein van het Insula College en vervangingsinvesteringen voor active-boards en computers zijn voor 2016 investeringen voor in totaal € 2,65 mln geraamd. Gevolg is dat het financieringssaldo voor materiële vaste activa in 2016 naar verwachting stijgt. In de jaren daarna worden jaarlijks voor € 0,9 mln investeringen geraamd, waardoor het financieringssaldo weer terugloopt. Per saldo daalt de buffer binnen de algemene reserve naar verwachting ultimo 2016 naar 6% en beweegt zich in de periode 2017-2019 tussen de 6% en 7%.

<i>Kengetallen</i>	<i>2015 realisatie</i>	<i>2016 begroting</i>	<i>2017 begroting</i>	<i>2018 begroting</i>
Rentabiliteit	- 0,06	- 0,84	- 0,98	- 0,99
Liquiditeit (current ratio)	3,19	3,21	3,22	3,26
Solvabiliteit	64,2	65,6	65,2	63,9
Weerstandsvermogen	33,3	33,1	32,6	31,8
Kapitalisatiefactor	47,3	43,5	43,9	44,5
waarvan privaat	9,4	9,8	10,0	10,1

B. Overige rapportages

B1. Rapportage aanwezigheid en werking van het interne risicobeheersings- en controle-systeem en B2. Beschrijving van de belangrijkste risico's en onzekerheden

Voor een beschrijving van ontwikkelingen, risico's, stelsel en beheersingsmaatregelen wordt verwezen naar de subparagrafen 2.3.1 tot en met 2.3.3

B3. Rapportage toezichthoudend orgaan.

Voor de rapportage van de Raad van Toezicht wordt verwezen naar hoofdstuk 1.

3. GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

3.1. GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2015 (na resultaatbestemming)

ACTIVA		31-12-2015	31-12-2014	PASSIVA		31-12-2015	31-12-2014
Vaste activa				Eigen vermogen			
1.2 Materiële vaste activa		5.204.077	6.417.227	2.1 Eigen vermogen		13.327.951	13.350.699
1.2.1 Gebouwen en terreinen		1.810.185	2.022.900	2.1.1 Algemene reserve		8.997.820	8.865.199
1.2.2 Inventaris		2.553.352	3.033.648	2.1.2 Bestemmingsreserves publiek		556.380	884.520
1.2.3 Overige materiële vaste activa		840.540	1.360.679	2.1.3 Bestemmingsreserves privaat		3.773.751	3.600.980
Totaal vaste activa		5.204.077	6.417.227	Totaal eigen vermogen		13.327.951	13.350.699
Vlottende activa				Vreemd vermogen			
1.5 Vorderingen		1.904.841	2.867.601	2.3 Voorzieningen		2.543.055	1.603.593
1.5.1 Debiteuren		254.858	371.743	2.3.1 Voorziening personeel		1.071.137	950.412
1.5.2 Ministerie van OCW		763.265	771.068	2.3.3 Voorziening onderhoud gebouwen		1.471.918	653.181
1.5.6 Overige vorderingen overheden		475.000	1.350.701				
1.5.7 Overige vorderingen		171.053	260.474	2.4 Langlopende schulden		0	383.900
1.5.8 Overlopende activa		240.665	113.615	2.4.5 Overige langlopende schulden		0	383.900
1.7 Liquide middelen		13.636.417	10.399.051	2.5 Kortlopende schulden		4.874.329	4.345.687
1.7.1 Kasmiddelen		8.533	12.649	2.5.3 Crediteuren		668.293	647.894
1.7.2 Banken		13.627.884	10.386.402	2.5.7 Belastingen / premies SV		1.293.475	1.213.236
				2.5.8 Pensioenen		342.481	358.134
				2.5.9 Overige kortlopende schulden		157.991	336.116
				2.5.10 Overlopende passiva		2.412.089	1.790.307
Totaal vlottende activa		15.541.258	13.266.652	Totaal vreemd vermogen		7.417.384	6.333.180
TOTAAL ACTIVA		<u>20.745.335</u>	<u>19.683.879</u>	TOTAAL PASSIVA		<u>20.745.335</u>	<u>19.683.879</u>

De balans is toegelicht in paragraaf 3.7. Daarbij wordt de hierboven gebruikte codering toegepast.

3.2. GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2015

	Rekening 2015	Begroting 2015	Rekening 2014
3. BATEN			
3.1 (Rijks)bijdragen OCW	34.276.974	33.065.000	32.101.482
3.2 Overige overheidsbijdragen	2.286.960	2.195.000	4.606.794
3.5 Overige baten	3.290.827	2.720.000	3.409.437
Totaal baten	39.854.761	37.980.000	40.117.713
4. LASTEN			
4.1 Personele lasten	30.789.273	29.745.000	29.895.522
4.2 Afschrijvingen	1.485.804	1.580.000	1.480.254
4.3 Huisvestingslasten	4.056.341	3.845.000	4.535.897
4.4 Overige instellingslasten	590.060	566.000	560.253
4.5 Leermiddelen	3.104.665	2.516.500	2.751.249
Totaal lasten	40.026.143	38.252.500	39.223.175
Saldo baten en lasten	- 171.382	- 272.500	894.538
5. FINANCIËLE BATEN EN LASTEN			
5.1 Financiële baten	159.940	165.500	170.721
5.2 Financiële lasten	11.306	13.000	11.465
Saldo financiële baten en lasten	148.634	152.500	159.256
Resultaat deelnemingen	0	0	0
EXPLOITATIESALDO	- 22.748	- 120.000	1.053.794

De staat van baten en lasten is toegelicht in paragraaf 3.8. Daarbij wordt de hierboven gebruikte codering toegepast. De voorgestelde resultaatbestemming is toegelicht in paragraaf 4.1.

3.3. GECONSOLIDEERD KASTROOMOVERZICHT 2015

De omvang van de liquide middelen ultimo 2015 is ten opzichte van de stand ultimo 2014 met 31% toegenomen (€ 3,237 mln). Belangrijkste oorzaken zijn de daling van het financieringssaldo voor materiële vaste activa, ontvangen betalingen op vorderingen, uitgestelde verplichtingen vanwege de toegenomen voorzieningen en bij de kortlopende schulden de ontvangst van een voorschot van de gemeente voor de kwaliteitsimpuls van het basisonderwijs in Dordrecht waarbij H3O penvoerder is voor alle betrokken besturen. De liquiditeitspositie van H3O is ultimo 2015 meer dan voldoende.

	Rekening 2015	Rekening 2014
Saldo baten en lasten uit gewone bedrijfssoefening	- 171.382	894.538
Afschrijvingen	1.485.804	1.480.254
Mutaties werkkapitaal:		
- Vorderingen	962.760	- 623.600
- Kortlopende schulden	528.642	- 78.909
Mutaties voorzieningen	939.462	392.636
Saldo financiële baten en lasten	148.634	159.256
Kasstroom uit operationele activiteiten	3.893.920	2.224.175
(Des)investeringen materiele vaste activa	- 272.654	- 1.879.633
(Des)investeringen financiële vaste activa	0	13.613
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	- 272.654	- 1.866.019
Mutaties overige langlopende schulden	- 383.900	383.900
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	- 383.900	383.900
Mutaties liquide middelen	3.237.366	742.056
Beginstand liquide middelen	10.399.051	9.656.995
Mutaties liquide middelen	3.237.366	742.056
Eindstand liquide middelen	13.636.417	10.399.051

3.4. ALGEMENE TOELICHTING

3.4.1. Activiteiten

Zoals al bij kernactiviteiten in paragraaf 2.1 vermeld droeg het bestuur van H₃O in 2015 de verantwoordelijkheid voor zestien peuterspeelzalen, twaalf locaties voor buitenschoolse opvang, twee kinderdagverblijven, tien scholen voor basisonderwijs, een school voor speciaal basisonderwijs en een brede scholengemeenschap van vmbo tot gymnasium.

Per 1 augustus 2015 werd de Anne Frankschool overgenomen van de Stichting voor Katholiek Onderwijs Bernardus Alfrink (SKOBA) en fuseerde de school met Het Noorderlicht tot SBO De Toekomst.

3.4.2. Fusie en vergelijkende cijfers

De overname van de Anne Frankschool en de fusie met Het Noorderlicht tot SBO De Toekomst is per 1 augustus 2015 bekrachtigd. Om deze reden waren ramingscijfers verband houdende met de Anne Frankschool over de periode augustus – december 2015 niet opgenomen in de begroting 2015. Alle leerkrachten van de Anne Frankschool zijn overgenomen. Activa zijn slechts beperkt meegekomen. Omdat de active-boards en computers van de Anne Frankschool niet pasten binnen het H₃O-ICT-beleid, zijn deze naar andere SKOBA-scholen gegaan evenals een groot deel van het (overtollige) meubilair. Wel is van de SKOBA een klein bedrag inzake de bestaande voorziening jubilea ontvangen voor de overgekomen personeelsleden (€ 5.232). Dit bedrag is in 2015 geboekt bij de overige personele baten.

In het kader van de toenemende samenwerking tussen de beide locaties voor vmbo-beroepsgericht van het Stedelijk Dalton Lyceum en het Insula College werden de gezamenlijke kosten vanaf 1 januari 2015 uitgebreid met alle kosten voor leermiddelen waar-

onder de sectiebudgetten en de werkboeken. Gezien de gewijzigde invulling van de samenwerking vanaf 1 augustus 2015 zijn de gezamenlijke kosten beperkt tot enkel de huisvestingskosten en afschrijvingen op huisvestingsgerelateerde activa.

3.4.3. Consolidatie en verbonden partijen

In bijlage 2 zijn bij model E alle verbonden partijen van stichting H₃O opgenomen.

In de consolidatie worden de financiële gegevens van H₃O en andere instellingen opgenomen waarop het bestuur van H₃O een overheersende zeggenschap kan uitoefenen (op grond van de feitelijke situatie) of waarover H₃O de centrale leiding heeft. H₃O heeft de overheersende zeggenschap en de centrale leiding bij de SCOD en bij het Facilitair Bedrijf Dordrecht B.V. (FBD).

Het bestuur van de SCOD bestaat q.q. uit de voorzitter van het College van Bestuur en de controller van H₃O. De jaarcijfers van de SCOD zijn geconsolideerd in de jaarrekening van H₃O.

Het FBD is in 2008 opgericht voor het uitvoeren van schoonmaakwerkzaamheden bij H₃O, dat in FBD een aandeel van 51% heeft. H₃O en FBD vormen een fiscale eenheid. Hiervoor is in 2008 een beschikking van de belastingdienst ontvangen. De voorzitter van het College van Bestuur is statutair directeur van FBD. De jaarcijfers van FBD zijn vanwege de te verwaarlozen betekenis niet betrokken in de consolidatie, omdat H₃O de enige opdrachtgever is en de vergoeding voor schoonmaakwerkzaamheden aan FBD in de staat van baten en lasten van H₃O is opgenomen. Het exploitatieresultaat 2015 van FBD is negatief (- € 54.125), waardoor het eigen vermogen verder daalt (naar - € 104.336 ultimo 2015). Belangrijkste oorzaak voor het negatieve resultaat over 2015 waren noodzakelijke advieskosten. De reguliere bedrijfsvoering van FBD was wel kostendekkend. H₃O en de andere aandeelhouder FCC staan garant voor het negatieve eigen vermogen van FBD.

De belastingdienst is in 2012 gestart met een feitenonderzoek naar de fiscale eenheid. Inmiddels zijn 4 vragenbrieven beantwoord. Om verjaring te voorkomen en haar rechten te behouden, heeft de belastingdienst over de kalenderjaren 2008 tot en met 2010 een naheffingsaanslag van omzetbelasting opgelegd aan FBD. Hiertegen is bezwaar ingediend. Uitstel van betaling is verkregen totdat op het bezwaarschrift is beslist. Dit besluit wordt met vertrouwen tegemoet gezien. H₃O en FBD voldoen aan de voorwaarden voor een fiscale eenheid.

Het College van Bestuur is verder lid van de besturen van de volgende rechtspersonen:

- Vereniging Servicepunt Leren;
- Stichting Breedband Drechtsteden;
- Stichting Praktijkonderwijs OPDC (Hans Petri school);
- Coöperatie Kien;
- Stichting Samenwerkingsverband passend voortgezet onderwijs Dordrecht 28.04;
- Stichting Samenwerkingsverband passend primair onderwijs Dordrecht 28.10.

In de Vereniging Servicepunt Leren wordt het beleid voor de samenwerking in het Leerpark in Dordrecht voorbereid.

Via de Stichting Breedband Drechtsteden is H₃O aangesloten op glasvezel. Bij de coöperatie Kien is het systeembeheer, functioneel beheer en support van het ICT-netwerk ondergebracht.

De Stichting Praktijkonderwijs OPDC is het bevoegd gezag van de Hans Petrischool, school voor praktijkonderwijs in Dordrecht.

De Stichtingen samenwerkingsverband passend onderwijs PO resp. VO Dordrecht 28.10 resp. 28.04 betreffen de nieuwe samenwerkingsverbanden vanaf 1 augustus 2014.

3.4.4. Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van rente zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

3.4.5. Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat het College van Bestuur zich over verschillende zaken een oordeel vormt, en schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in art. 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende posten.

3.5. GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

3.5.1. Algemeen

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de richtlijnen voor de jaarverslaggeving, die uitgegeven zijn door de Raad voor de Jaarverslaggeving. Deze bepalingen zijn van toepassing op grond van de Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs.

Activa en passiva (met uitzondering van het eigen vermogen) worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. De jaarrekening is opgesteld in euro's.

3.5.2. Materiële vaste activa

Bedrijfsgebouwen en -terreinen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de geschatte economische levensduur. Op de grond van terreinen wordt niet afgeschreven, wel op een bij de locatie Insula Koningstraat aangelegd kunstgrasveld. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op de balansdatum worden verwacht. Voor de vraag hoe vast te stellen of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar subparagraaf 3.5.4. Overige vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur, of lagere bedrijfswaarde. De vervaardigingsprijs bestaat uit de aanschaffingskosten van grond- en hulpstoffen en kosten die rechtstreeks toerekenbaar zijn aan de vervaardiging inclusief installatiekosten. Subsidies op investeringen worden opgenomen bij de overlopende passiva. Jaarlijks wordt de subsidie in de balans verminderd met een bedrag overeenkomend met de omvang van de afschrijvingen op de desbetreffende investeringen.

De ondergrens voor activeren bedraagt € 1.000. De afschrijvingspercentages zijn:

• Verbouwing/ aanpassing	5% - 20 jaar
• Kantoormeubilair	10% - 10 jaar
• Schoolmeubilair	5% - 20 jaar
• Installaties en machines	10% - 10 jaar
• ICT	divers afhankelijk van gebruiksduur
• Onderwijskundige apparatuur	20% - 5 jaar
• Leermiddelen	10% - 10 jaar
• Boeken	20% - 5 jaar

Voor de toekomstige kosten van groot onderhoud aan de gebouwen is een voorziening gevormd. De toevoeging aan de voorziening wordt bepaald op basis van het geschatte bedrag van het onderhoud en de periode die tussen de werkzaamheden van groot onderhoud verloopt.

3.5.3. Financiële vaste activa

Deelnemingen

Deelnemingen waarop invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd volgens de nettovermogenswaardemethode. Wanneer 20% of meer van de stemrechten uitgebracht kan worden, wordt verondersteld dat er invloed van betekenis is. De nettovermogenswaarde wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor deze jaarrekening. Voor deelnemingen waarvan onvoldoende gegevens beschikbaar zijn voor aanpassing aan deze grondslagen, wordt uitgegaan van de waarderingsgrondslagen van de desbetreffende deelneming. Indien de waardering van een deelneming volgens de nettovermogenswaarde negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd. Indien en voor zover de instelling in deze situatie geheel of gedeeltelijk instaat voor de schulden van de deelneming, dan wel het stellige voornemen heeft de deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt een voorziening getroffen.

De eerste waardering van gekochte deelnemingen is gebaseerd op de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva op het moment van acquisitie. Voor de vervolgwaaardering worden, uitgaande van de waarden bij eerste waardering, de grondslagen toegepast die gelden voor deze jaarrekening. Deelnemingen waarop geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien sprake is van een duurzame waardevermindering vindt waardering plaats tegen deze lagere waarde; afwaardering vindt plaats ten laste van de staat van baten en lasten.

3.5.4. Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

Door het College van Bestuur wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Een bijzonder waardeverminderingverlies wordt direct als een last verwerkt in de staat van baten en lasten. Indien wordt vastgesteld dat een bijzondere waardevermindering die in het verleden verantwoord is, niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van het desbetreffende actief niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord.

3.5.5. Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid dienen in mindering te worden gebracht op de boekwaarde van de vordering.

3.5.6. Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas- en banktegoeden en direct opeisbare deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden.

3.5.7. Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit algemene reserves en bestemmingsreserves en/of -fondsen. Hierin is tevens een segmentatie opgenomen naar publieke en private middelen. De bestemmingsreserves zijn reserves met een beperktere bestedingsmogelijkheid, die door het bestuur is vastgesteld.

Bestemmingsreserve huisvesting havo/vwo

De met publieke middelen opgebouwde bestemmingsreserve huisvesting havo/vwo bij het Insula College is bedoeld voor het opvangen van de extra kosten van het verlengde verblijf op de huidige locatie.

Bestemmingsreserve flexibele BAPO

De met publieke middelen opgebouwde bestemmingsreserves flexibele BAPO bij het Insula College en bij de basisscholen zijn bedoeld als dekking voor de rechten van medewerkers voor het in de toekomst opnemen van flexibele BAPO.

Bestemmingsreserve overschrijdingsregeling

De bestemmingsreserve overschrijdingsregeling is opgebouwd uit van de gemeente Dordrecht ontvangen middelen ter compensatie van aan het openbaar onderwijs uitbetaalde subsidies en zijn bestemd voor kwaliteitsverbetering bij de basisscholen van H₃O.

Bestemmingsreserve Peuterwerk & Kinderopvang

De met private middelen opgebouwde bestemmingsreserve van de sector Peuterwerk & Kinderopvang is bedoeld voor het opvangen van eventuele negatieve exploitatieresultaten van deze sector.

Bestemmingsreserve SCOD

De met private middelen opgebouwde bestemmingsreserve van de SCOD (zie subparagraaf 3.4.3) is bedoeld voor steun aan het onderwijs van H₃O in Dordrecht.

3.5.8. Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Voorziening jubilea

De voorziening jubilea wordt opgenomen voor verwachte lasten gedurende het dienstverband van de werknemers. De voorziening is gebaseerd op de contante waarde van toekomstige uitkeringen.

Voorzieningen spaar-ADV

De voorzieningen voor spaar-ADV vertegenwoordigen de geraamde omvang van de verplichtingen voor in het verleden door medewerkers door middel van extra werken bovenop de contractomvang gespaard verlof.

Voorziening spaarverlof individueel keuzebudget

In de cao VO 2014 is een individueel keuzebudget geïntroduceerd met de mogelijkheid tot het sparen van verlof over een periode van 4 jaren ten behoeve van de duurzame inzetbaarheid. De voorziening spaarverlof individueel keuzebudget wordt opgenomen voor verwachte lasten gedurende het dienstverband van de werknemers. De voorziening is gebaseerd op de geraamde omvang van de toekomstige salariskosten.

Voorziening onderhoud

Voor uitgaven voor groot onderhoud wordt een voorziening gevormd om deze lasten gelijkmatig te verdelen over een aantal boekjaren. Op basis van een meerjarenonderhoudsplan wordt jaarlijks een bedrag aan deze voorziening gedoteerd. Uitgaven ten behoeve van groot onderhoud worden direct ten laste van deze voorziening gebracht.

3.5.9. Langlopende en kortlopende schulden

Langlopende schulden

Met het Stedelijk Dalton Lyceum is in 2014 een leningsovereenkomst afgesloten voor de gedeeltelijke financiering van de boekwaarde van de gezamenlijke activa van de beide vmbo-beroepsgerichte locaties in het Leerpark. De lening was aangegaan voor onbepaalde tijd en er was geen rentevergoeding afgesproken. Vanwege de gewijzigde invulling van de samenwerking is de leningsovereenkomst per 1 augustus 2015 beëindigd en afgelost, deels door terugoverdracht van niet-huisvestingsgerelateerde activa van het Stedelijk Dalton Lyceum op basis van de boekwaarde per de datum van beëindiging.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden worden na de eerste waardering gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs volgens de effectieve-rentemethode. Bij de eerste opname van kortlopende schulden worden deze opgenomen tegen reële waarde verminderd met (in geval van een financiële verplichting die niet tegen reële waarde, met verwerking van waardeveranderingen in de staat van baten en lasten, is opgenomen) de direct daaraan toe te rekenen transactiekosten.

3.6. GRONDSLAGEN VOOR BEPALING VAN HET RESULTAAT

3.6.1. Algemeen

De baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Baten worden slechts opgenomen voor zover zij op de balansdatum zijn verwezenlijkt. Lasten en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen, indien zij voor het vaststellen van de jaarrekening bekend zijn geworden.

3.6.2. Opbrengstverantwoording

Opbrengsten uit het verlenen van diensten geschieden naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten.

Overige opbrengsten bestaan uit baten uit verhuur, detachering, ouderbijdragen en overige baten.

3.6.3. Overheidssubsidies

Exploitatiesubsidies worden als baten verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen en de instelling de condities voor ontvangst kan aantonen.

Subsidies met betrekking tot investeringen in materiële vaste activa worden opgenomen bij de overlopende passiva. Jaarlijks wordt als bate geboekt het deel van de subsidie wat betrekking heeft op de afschrijvingen van de betreffende materiële vaste activa.

3.6.4. Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa

Immateriële vaste activa en materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur. Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de economische levensduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast.

3.6.5. Personeelsbeloningen

Periodiek betaalbare beloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

Pensioenen

De toegezegde pensioenregelingen bij bedrijfstakpensioenfondsen (ABP en PFZW) worden verwerkt als zou sprake zijn van een toegezegde bijdrageregeling. Voor toegezegde bijdrageregelingen worden op verplichte, contractuele of vrijwillige basis premies aan pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen betaald. Behalve de betaling van premies zijn er geen verdere verplichtingen uit hoofde van deze regelingen. De premies worden verantwoord als personeelskosten.

3.6.6. Bijzondere posten

Bijzondere posten zijn baten of lasten die voortvloeien uit gebeurtenissen of transacties die behoren tot het resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening, maar die omwille van de vergelijkbaarheid apart toegelicht worden op grond van de aard, omvang of het incidentele karakter van de post.

3.6.7. Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva.

3.7. TOELICHTING OP GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2015

3.7.1. Activa

a. Materiële vaste activa

Het verloop van de materiële vaste activa is weergegeven in het onderstaande overzicht. In 2015 is voor een bedrag van € 0,780 mln geïnvesteerd, voor € 0,507 mln gedesinves-

teerd en voor € 1,486 mln afgeschreven. De boekwaarde van de materiële vaste activa nam af tot € 5,204 mln.

Voor een bedrag van € 0,260 mln werd de desinvestering veroorzaakt door het tegen boekwaarde terug overdragen van niet-huisvestingsgerelateerde activa van het Stedelijk Dalton Lyceum locatie Leerpark per 1 augustus 2015. Daarnaast werd gedesinvesteerd voor € 0,247 mln vanwege de verkoop van de voorraad boeken bij de locaties Halmaheiraplein en Koningstraat.

Omschrijving	Aanschaf-waarde	Afschrij-vingen t/m 2014	Boekwaarde 31-12-2014	(Des)Inves-teringen 2015	Afschrij-vingen 2015	Boekwaarde 31-12-2015
1.2.1. Terreinen	389.973	69.034	320.939	0	19.499	301.440
1.2.1. Gebouwen	47.223	9.340	37.883	0	787	37.096
1.2.1. Verbouwingen	3.379.133	2.042.875	1.336.258	9.583	145.215	1.200.626
1.2.1. Installaties	1.322.092	994.272	327.820	15.198	71.995	271.023
<i>Subtotaal gebouwen en terreinen</i>	<i>5.138.421</i>	<i>3.115.521</i>	<i>2.022.900</i>	<i>24.781</i>	<i>237.496</i>	<i>1.810.185</i>
1.2.2. Meubilair & inventaris	1.342.377	813.894	528.483	- 98.610	99.310	330.563
1.2.2. Kantoormeubilair	997.727	670.141	327.586	2.449	61.398	268.637
1.2.2. Schoolmeubilair	2.279.179	1.325.781	953.398	51.542	177.741	827.199
1.2.2. ICT	4.176.702	3.016.006	1.160.696	362.464	450.526	1.072.634
1.2.2. Onderwijskundige apparatuur	372.247	308.762	63.485	11.642	20.808	54.319
<i>Subtotaal inventaris en apparatuur</i>	<i>9.168.232</i>	<i>6.134.584</i>	<i>3.033.648</i>	<i>329.487</i>	<i>809.783</i>	<i>2.553.352</i>
1.2.3. Leermiddelen	1.430.486	721.773	708.713	214.518	151.621	771.610
1.2.3. Boeken	2.109.264	1.458.128	651.136	- 296.132	286.829	68.175
1.2.3. Overige materiële activa	11.919	11.089	830	0	75	755
<i>Subtotaal overige mat. vaste activa</i>	<i>3.551.669</i>	<i>2.190.990</i>	<i>1.360.679</i>	<i>- 81.614</i>	<i>438.525</i>	<i>840.540</i>
1.2. Totaal	17.858.322	11.441.095	6.417.227	272.654	1.485.804	5.204.077

De waardering van het gebouw aan de Museumstraat is gebaseerd op een op 1 juli 1914 gedateerde akte van taxatie. De akte was nodig voor de kapitaalvergoeding op grond van artikel 205 van de Lageronderwijswet. De boekwaarde op 31 december 2015 bedraagt € 31.647; de WOZ waarde bedraagt € 453.000 (peildatum 1 januari 2015) en de verzekerde waarde € 3,8 mln (peildatum 1 januari 2015). Het grote verschil tussen WOZ waarde en verzekerde waarde wordt veroorzaakt door de onderwijsbestemming van het gebouw. In de laatste maanden van 2013 en de eerste maanden van 2014 is het pand verbouwd ten behoeve van de huisvesting van het bestuursbureau, de Leonardo-klassen van de Dr. H. Bavinckschool en de nieuwe samenwerkingsverbanden passend onderwijs VO en PO Dordrecht. De boekwaarde van het gebouw is hiervoor niet aangepast; wel zijn de kosten van de verbouwing geactiveerd tegen een afschrijvingstermijn van 15 jaar.

b. Financiële vaste activa

Het verloop van de boekwaarde van de deelnemingen is als volgt:

Omschrijving	31-12-2014	Storting aandelen	Resultaat deelneming	31-12-2015
1.3.2. Deelneming FBD	0	0	0	0

In 2008 is het FBD opgericht. H₃O heeft in deze B.V. een aandeel van 51% (zie subparagraaf 3.4.3.). Hiervoor is een bedrag van € 10.200 gestort. Vanwege het negatieve resultaat in 2008 is de deelneming in de balans van H₃O ultimo 2008 afgewaardeerd tot € 0. Het eigen vermogen van FBD is ultimo 2015 negatief.

c. Vorderingen

De vorderingen zijn op de balans opgenomen conform de beschikbare specificaties. In onderstaand overzicht is een aantal vorderingen op hoofdlijnen gespecificeerd.

Nr.	Omschrijving	31-12-2014	31-12-2015
1.5.1	Debiteuren	371.743	254.858
1.5.2	OCW – rijksvergoeding lumpsum	665.210	742.066
	OCW – doorbetalingen SWV	105.858	21.199
	<i>Subtotaal OCW</i>	<i>771.068</i>	<i>763.265</i>
1.5.6	Gemeente Dordrecht	1.218.573	430.678
	Vervangingsfonds	132.128	44.322
	<i>Subtotaal overige vorderingen overheden</i>	<i>1.350.701</i>	<i>475.000</i>
1.5.7	Overige vorderingen	260.474	171.053
1.5.8.	Vooruitbetaalde posten	111.856	124.395
	Te ontvangen financieringen laptops	1.759	116.270
	<i>Subtotaal overlopende activa</i>	<i>113.615</i>	<i>240.665</i>
1.5	Totaal vorderingen	2.867.601	1.904.841

Het debiteurensaldo ultimo 2015 bestaat uit nog te ontvangen bedragen voor ouder- en leerlingenbijdragen bij het VO en de sector peuterwerk en kinderopvang enerzijds en vorderingen op overige debiteuren anderzijds. Het saldo is met € 0,117 mln gedaald vanwege het afboeken van oninbare vorderingen uit vorige jaren.

Op het ministerie van OCW bestaat een vordering voor het tempoverschil in de betaling van de lumpsumbekostiging bij het PO. De vordering is gestegen vanwege de overname van de Anne Frankschool. Onder de vorderingen op OCW worden tevens de doorbetalingen door de samenwerkingsverbanden passend onderwijs VO en PO geschaard. Per saldo is de vordering op OCW gedaald met € 0,008 mln.

De relatie met de gemeente Dordrecht is volledig verantwoord bij de vorderingen met twee uitzonderingen: de investeringssubsidie 1^e inrichting EBS Eden en het als penvoerder namens de overige besturen ontvangen voorschot voor de kwaliteitsimpuls in het basisonderwijs (zie toelichting bij kortlopende schulden). Ultimo 2014 stonden nog verschillende vorderingen open in verband met gemaakte kosten voor onderhoudsprojecten en nog te ontvangen overschrijdingsmiddelen. Het merendeel hiervan is in 2015 ontvangen. Ultimo 2015 staan nog vorderingen open voor de laatste tranche van de overschrijdingsmiddelen (in 2014 volledig als baten genomen), verbouwing EBS Eden en enkele kleinere projecten. De overige vorderingen op overheden zijn daardoor per saldo gedaald met € 0,876 mln.

De posten overige vorderingen en overlopende activa zijn gedaald met € 0,089 mln resp. gestegen met € 0,127 mln. Deze stijging is het gevolg van het voor ouders faciliteren van de huurkoop van Apple-laptops voor leerlingen op de locaties Halmaheiraplein en Koningstraat van het Insula College. Bij de overlopende activa is de vordering op de ouders opgenomen, bij de overlopende passiva de schuld aan de financieringsmaatschappij.

d. Liquide middelen

De saldi liquide middelen zijn in overeenstemming met de laatste bankafschriften en kasstanden 2015.

De in deze toelichting opgenomen gegevens verschaffen informatie die behulpzaam is bij het schatten van de omvang van risico's die verbonden zijn aan zowel de in de balans opgenomen als de niet in de balans opgenomen financiële instrumenten. De primaire financiële instrumenten van het bestuur dienen ter financiering van de operationele acti-

viteiten van het bestuur of vloeien direct uit deze activiteiten voort. Het beleid van het bestuur is om niet te handelen in financiële instrumenten voor speculatieve doeleinden. De belangrijkste risico's uit hoofde van de financiële instrumenten van het bestuur zijn het kredietrisico en het liquiditeitsrisico. Het beleid van het bestuur om deze risico's te beperken, is als volgt:

- Kredietrisico: het bestuur bewaakt voortdurend haar vorderingen. Door de bovenstaande maatregelen is het kredietrisico voor het bestuur minimaal;
- Liquiditeitsrisico: het bestuur heeft een treasurystatuut opgesteld waarin zij haar beleid omtrent liquiditeit heeft uiteengezet. Door tussentijdse monitoring en eventuele bijsturing worden liquiditeitsrisico's beheerst. In de begrotingen wordt rekening gehouden met de beschikbaarheid van liquide middelen.

3.7.2. Passiva

a. Eigen vermogen

Voor de vaststelling van het eigen vermogen wordt onderscheid gemaakt tussen de algemene reserve en de bestemmingsreserves. Conform de regelgeving is de algemene reserve opgebouwd uit publieke middelen, terwijl de bestemmingsreserves kunnen zijn opgebouwd uit private of publieke middelen. De private bestemmingsreserves betreffen de opgebouwde reserves van de SCOD en de sector peuterwerk & kinderopvang enerzijds en een nieuwe bestemmingsreserve voor overschrijdingsmiddelen anderzijds. De bestemmingsreserve van de SCOD wordt naar verwachting niet op korte termijn aangewend. De bestemmingsreserve voor de sector peuterwerk & kinderopvang is beschikbaar voor het opvangen van eventuele negatieve exploitatieresultaten in de komende jaren. De bestemmingsreserve overschrijdingsregeling is opgebouwd uit van de gemeente Dordrecht ontvangen overschrijdingsmiddelen. Deze worden de komende jaren ingezet voor kwaliteitsverbetering bij de basisscholen van H₃O.

Uit publieke middelen is een bestemmingsreserve gevormd ten behoeve van de extra kosten van het verlengd verblijf van havo/vwo op de huidige locatie. Het beschikbare bedrag van € 0,250 mln is in 2015 ingezet voor dekking van de dotatie aan de voorziening onderhoud voor uit te voeren achterstallig onderhoud in 2016. Daarnaast zijn uit publieke middelen bestemmingsreserves opgebouwd voor flexibele BAPO op basis van een 90%-dekking van de opgebouwde rechten per ultimo 2015 voor het VO en 55% voor het PO. De verwachting op basis van ervaringscijfers is dat 90% resp. 55% van de medewerkers die recht hebben op deze regeling daar daadwerkelijk gebruik van zal maken.

Het eigen vermogen is in vergelijking met de jaarrekening 2014 gedaald met € 0,023 mln vanwege het resultaat 2015. Daarbinnen is de algemene reserve ultimo 2015 gestegen met € 0,133 mln en zijn de bestemmingsreserves gedaald met € 0,156 mln. De algemene reserve wordt ingezet voor de financiering van vaste activa in de onderwijssectoren en als buffer voor het afdekken van risico's en de financiering van nieuwe investeringen. Door de daling van het financieringssaldo en door de mutaties bij de bestemmingsreserves is de buffer in 2015 per saldo met € 0,937 mln toegenomen.

De voorgestelde resultaatbestemming is door het College van Bestuur goedgekeurd (zie paragraaf 4.1 en bijlage 3). Het verloop van het eigen vermogen is als volgt:

Omschrijving	31-12-2014	Resultaat- bestemming	Mutaties reserves	31-12-2015
2.1.3. Bestemmingsreserves – privaat	3.600.980	172.771	0	3.773.751
2.1.2. Bestemmingsreserves – publiek	884.520	- 328.140	0	556.380
2.1.1. Algemene reserve - financiering	5.928.689	0	- 803.980	5.124.709
2.1.1. Algemene reserve – buffer risico's	2.936.510	132.621	803.980	3.873.111
2.1. Totaal eigen vermogen	13.350.699	- 22.748	0	13.327.951

b. Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen in 2015 is opgenomen in onderstaand overzicht:

Omschrijving	31-12-2014	Onttrekking 2015	Dotatie 2015	31-12-2015
2.3.1. Voorziening spaar-ADV VO	366.400	7.300	46.200	405.300
2.3.1. Voorziening ambtsjubilea VO	361.613	33.905	31.560	359.268
2.3.1. Voorziening verlof keuzebudget VO	36.100	2.200	80.500	114.400
2.3.1. Voorziening ambtsjubilea PO	175.464	3.899	10.633	182.198
2.3.1. Voorziening ambtsjubilea PW/KO	10.835	864	0	9.971
<i>Subtotaal 2.3.1. personeel</i>	<i>950.412</i>	<i>48.168</i>	<i>168.893</i>	<i>1.071.137</i>
2.3.3. Onderhoudsvoorziening VO	300.698	199.928	895.000	995.770
2.3.3. Onderhoudsvoorziening PO	319.319	310.045	408.127	417.401
2.3.3. Onderhoudsvoorziening bestuur	33.164	4.417	30.000	58.747
<i>Subtotaal 2.3.3. onderhoud gebouwen</i>	<i>653.181</i>	<i>514.390</i>	<i>1.333.127</i>	<i>1.471.918</i>
2.3. Totaal voorzieningen	1.603.593	562.558	1.502.020	2.543.055

Voor de voorziening spaar-ADV wordt uitgegaan van een 100%-dekking, omdat medewerkers hiervoor sparen door extra te werken. De voorzieningen ambtsjubilea zijn gebaseerd op de contante waarde van de toekomstige verplichtingen en zijn berekend op basis van te ontvangen bedragen bij een ambtsjubileum van 25 jaar resp. 40 jaar en met een dekking van 100% en een vertrekans van 7% bij het onderwijs en 25% bij de sector peuterwerk en kinderopvang. De voorziening spaarverlof individueel keuzebudget bevat een raming voor de in 2014 in de cao VO geïntroduceerde spaarmogelijkheid voor duurzame inzetbaarheid met een 90%-dekking van de toekomstige salariskosten. In de cao PO bestaat deze mogelijkheid ook, maar daarvan wordt binnen de basisscholen van H₃O geen gebruik gemaakt.

In 2015 zijn geactualiseerde meerjarige onderhoudsplannen gemaakt en voor de locatie Halmaheiraplein van het Insula College toegevoegd. Alleen voor de locaties van basisschool De Fontein (Krispijn in MFA en Wielwijk nieuwbouwplannen) is geen plan beschikbaar. Vanaf 2015 is de verantwoordelijkheid voor het buitenonderhoud van basisscholen overgedragen van de gemeente naar de schoolbesturen (bij het VO was deze al overgeheveld). Vanwege al deze aanpassingen zijn in 2015 extra dotaties gedaan alsmede bij het Halmaheiraplein voor het inhalen van achterstallig onderhoud in 2016 gelijktijdig met de verbouwing. De voorziening voor de Sterrekijker en de Regenboog locatie Noordendijk is vrijgevallen vanwege nieuwbouwplannen (verwerkt in de dotatie).

Van de balanspositie van € 2,543 mln ultimo 2015 is naar verwachting € 0,700 mln kortlopend.

c. Langlopende schulden

Vanaf 2014 is een nieuwe langlopende schuld opgenomen voor de financiering van de boekwaarde van de gezamenlijke activa van de vmbo-beroepsgerichte afdelingen van het Stedelijk Dalton Lyceum en het Insula College in het Leerpark. Hiertoe is een leningsovereenkomst met het Stedelijk Dalton Lyceum afgesloten. Per 1 januari 2014 bedroeg de boekwaarde € 1.148.377. Het aandeel van het Stedelijk Dalton Lyceum hierin op basis van de verhouding van de leerlingaantallen per 1 oktober 2013 is € 529.400. De boekwaarde van de gezamenlijke activa daalde in 2014 naar € 927.350. Als gevolg van de gewijzigde verhouding van de leerlingaantallen per 1 oktober 2014 met een lager aandeel voor het Stedelijk Dalton Lyceum daalde de hoofdsom van de lening daardoor ultimo 2014 naar € 383.900. Het verschil van € 145.500 werd door H₃O afgelost.

Vanwege de gewijzigde samenwerking zijn de niet-huisvestingsgerelateerde activa van het Stedelijk Dalton Lyceum per 1 augustus 2015 tegen boekwaarde terug overdragen voor € 0,260 mln. Eveneens werd besloten het restant van de lening volledig af te lossen. Dit heeft inmiddels plaatsgevonden.

Het verloop van de hoofdsom van de leningen is als volgt:

Omschrijving	31-12-2014	Storting 2015	Aflossing 2015	31-12-2015
2.4.5. Langlopende schulden	383.900	0	383.900	0

d. Kortlopende schulden

De kortlopende schulden zijn op de balans opgenomen conform de beschikbare specificaties. De kortlopende schulden hebben alle een resterende looptijd korter dan een jaar. In onderstaand overzicht is een aantal schulden op hoofdlijnen gespecificeerd:

Omschrijving	31-12-2014	31-12-2015
2.5.3 Crediteuren	647.894	668.293
2.5.7 Belastingen / premies sociale verzekeringen	1.213.236	1.293.475
2.5.8 Pensioenen	358.134	342.481
2.5.9 Overige kortlopende schulden	336.116	157.991
2.5.10 Vakantiegeld/bindingsloofte	1.219.785	1.008.744
OCW – Geoordeelde subsidies	35.000	92.988
OCW – Niet-geoordeelde subsidies	92.759	7.136
OCW - Prestatiebox	0	- 32.890
Dordrecht – investeringssubsidie 1 ^e inrichting Eden	38.795	46.757
Dordrecht – kwaliteitsimpuls	0	726.724
Vooruit ontvangen vergoedingen	365.390	392.276
Te betalen financieringen laptops	8.033	123.782
Overige	30.545	46.572
<i>Subtotaal overlopende passiva</i>	<i>1.790.307</i>	<i>2.412.089</i>
2.5. Totaal kortlopende schulden	4.345.687	4.874.329

De openstaande saldi voor loonheffing, BTW, premies vervangings- en participatiefonds en pensioenpremies zijn in de eerste maanden van 2016 betaald. De crediteuren en overige kortlopende schulden zijn per saldo afgenomen met € 0,158 mln.

De reservering vakantietoelage is lager dan in 2014, omdat deze in 2015 is gecorrigeerd vanwege een te hoge raming van de opslag voor sociale lasten.

De investeringssubsidie van de gemeente Dordrecht heeft betrekking op de 1^e inrichting van EBS Eden bij de start van deze school en de recente groei. De balanspositie stijgt met € 0,018 mln vanwege een in 2015 ontvangen subsidie verminderd met de afschrijvingen in 2015 op de uitgevoerde investeringen.

De post vooruit ontvangen vergoedingen is toegenomen vanwege reguliere mutaties bij de toerekening van ouder- en leerlingenbijdragen bij de sector VO aan de periode waarin samenhangende activiteiten plaatsvinden en een ontvangen technieksubsidie voor het PO. Daarnaast worden vanaf 2014 afbetalingen van ouders voor huurkoop van Apple-laptops bij de locaties Halmaheiraplein en Koningstraat van het Insula College doorgevoerd naar de financieringsmaatschappij. Bij de overlopende passiva is de kortlopende schuld aan de financieringsmaatschappij opgenomen. Vanwege het tijdsverschil wijkt de balanspositie enigszins af van de positie opgenomen bij de kortlopende vorderingen op ouders.

De toelichting op de geormerkte subsidies OCW is opgenomen in bijlage 2 conform model G.

3.8. TOELICHTING OP GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2015

3.8.1. Toelichting op de baten

a. (Rijks)bijdragen OCW

De specificatie van de ontvangen rijksbijdragen OCW is conform onderstaand overzicht:

Omschrijving	Totaal 2015	VO	PO	PW/KO	Begroting 2015	2014
Normatieve rijksbijdragen OCW	30.967.408	17.369.425	13.597.983	0	30.316.771	28.969.692
Geormerkte subsidies OCW	89.477	55.994	33.483	0	21.734	48.986
Niet-geormerkte subsidies OCW	1.901.275	1.482.914	418.361	0	1.997.173	2.233.324
Prestatiebox OCW	727.674	462.038	265.636	0	729.322	657.932
Doorbetalen SWV	591.140	47.775	543.365	0	0	191.548
3.1. Totaal rijksbijdragen OCW	34.276.974	19.418.146	14.858.828	0	33.065.000	32.101.482

Belangrijkste oorzaken voor de in vergelijking met de realisatie 2014 hogere rijksbijdragen in 2015 zijn:

- een beperkte verhoging van de gemiddelde personeelslast (GPL) in de personele rijksvergoeding voor de compensatie door het rijk van de gestegen werkgeverslasten. Daarnaast is de GPL verhoogd voor de salarismaatregelen zoals afgesproken in het medio 2015 door het kabinet met de bonden afgesproken loonakkoord;
- de verhoging van de GPL voor de verdere invoering van de functiemix en de inkorting van de salarisschalen (onderdelen *Actieplan leerkracht van Nederland*) bij het VO en het PO. Op basis van landelijke onderzoeken werd duidelijk dat de verhogingen van de GPL in de afgelopen jaren onvoldoende waren voor de dekking van de oplopende loonkosten. Om deze reden zijn voor de functiemix in het VO in 2014 specifieke maatwerkafspraken gemaakt met de MR die wel passen binnen de beschikbare bekostiging. Een model voor dergelijke afspraken in het PO is nog niet beschikbaar;
- de toevoeging van de eerste tranche van middelen uit het nationaal onderwijsakkoord, in het VO via verhoging van de prestatiebox, in het PO via de lumpsum onderdeel personeels- en arbeidsmarktbeleid. De prestatiebox-regelingen in het PO werden samengevoegd in één regeling en verlaagd;
- per saldo werd de GPL bij zowel het voortgezet onderwijs als primair onderwijs daardoor verhoogd;
- daarnaast werd de reguliere prijsbijstelling van de rijksvergoeding materiële instandhouding bij zowel het VO als het PO toegevoegd evenals bij de rijksvergoeding bekostiging lesmateriaal in het VO. Daarnaast werd in het VO een incidentele kwaliteitsimpuls beschikbaar gesteld;
- bij het participatiefonds vond een inhaalslag plaats inzake de verrekening van uitkeringen aan in het verleden ontslagen medewerkers die werden ingehouden op de lumpsum rijksvergoeding PO;
- de rijksvergoeding maatschappelijke stage verviel in de zomer 2015;
- door de overname van de Anne Frankschool en fusie met het Noorderlicht tot SBO De Toekomst per 1 augustus 2015 steeg de rijksvergoeding overeenkomstig het aantal leerlingen;
- vanwege gewijzigde regelgeving worden vanaf augustus 2014 de doorbetalingen vanuit de nieuwe samenwerkingsverbanden passend onderwijs onder de rijksvergoeding geschaard. Dit was in de begroting nog niet meegenomen (verschuiving van oude rugzakjesfinanciering van niet-geormerkte rijksvergoedingen naar doorbetalingen samenwerkingsverband en specifiek in Dordrecht verschuiving

middelen basisarrangement voor scholen vanuit overige overheidsbijdragen naar doorbetalingen samenwerkingsverband).

b. Overige overheidsbijdragen

Omschrijving	Totaal 2015	VO	PO	PW/KO	Begroting 2015	2014
Gemeentelijke bijdragen	1.715.698	70.062	333.695	1.311.941	1.402.338	3.188.944
Overige	571.262	559.105	4.562	7.595	792.662	1.417.850
3.2. Totaal overig overheid	2.286.960	629.167	338.257	1.319.536	2.195.000	4.606.794

De gemeentelijke bijdragen bestaan uit de subsidies voor brede school/SiS, peuterwerk, vroeg- en voorschoolse educatie (VVE), schakelklassen, buitenonderhoud (tot en met 2014), asbestsanering, verbetering brandveiligheid, gymzalen en vergoedingen voor schade en vernieling. De realisatie ligt in lijn met de begroting 2015, maar is lager dan de realisatie 2014 vooral als gevolg van het in 2014 uitgevoerde buitenonderhoud, asbestsanering en verbetering brandveiligheid en de in 2014 ontvangen overschrijdingsmiddelen van ruim € 1 mln afgeleid van de door de gemeente aan het openbaar basis-onderwijs in Dordrecht toegekende vergoeding.

De overige overheidsbijdragen betreffen vergoedingen van het oude samenwerkingsverband WSNS (PO) voor de inzet van interne begeleiding op basisscholen tot en met juli 2014, het oude samenwerkingsverband OPDC (VO) voor projecten voorkomen voortijdig schoolverlaten (VSV) tot en met juli 2014, incidentele overheidssubsidies via gerelateerde stichtingen en de bijdrage van het Stedelijk Dalton Lyceum (SDL) in de gezamenlijke kosten van de vmbo-beroepsgerichte locaties in het Leerpark. Met ingang van 2014 is een overeenkomst afgesloten op basis van het fiscale principe van de gemene rekening met een vaste verdeelsleutel van 60% Insula College en 40% Stedelijk Dalton Lyceum op basis van de verwachte verhouding van leerlingenaantallen in de komende jaren. De realisatie 2014 was hoger vanwege de verkregen middelen van de beide samenwerkingsverbanden waaronder de uitkering van het eigen vermogen van het oude samenwerkingsverband VO aan de deelnemende besturen. Vanaf augustus 2014 worden ontvangen middelen van de nieuwe samenwerkingsverbanden onder de rijksvergoedingen gecategoriseerd.

c. Overige baten

Omschrijving	Totaal 2015	VO	PO	PW/KO	Begroting 2015	2014
Verhuur en medegebruik	140.126	111.660	25.773	2.693	71.500	130.013
Detachering personeel	31.216	0	31.216	0	47.000	93.716
Ouder- en leerlingbijdragen	2.648.288	577.070	296.243	1.774.975	2.493.100	2.706.209
Overige personele baten	353.816	102.084	224.920	26.812	57.500	389.556
Overige materiële baten	117.381	76.552	40.520	309	50.900	89.943
3.5. Totaal overige baten	3.290.827	867.366	618.672	1.804.789	2.720.000	3.409.437

De gerealiseerde overige baten liggen boven de begroting 2015 maar onder de realisatie 2014. Het verschil wordt in vergelijking met de realisatie 2014 veroorzaakt door ontslag en overstap van de gedetacheerde per 1 augustus 2015 naar het nieuwe samenwerkingsverband, minder leerlingbijdragen voor activiteiten in het VO en meer ouderbijdragen bij de sector peuterwerk & kinderopvang. Het verschil met de begrotingscijfers is daarnaast het gevolg van meer overige personele baten met name niet-geraamde zwangerschaps- en WAO-uitkeringen waar hogere loonkosten vanwege vervanging tegenoverstaan bij de personele lasten.

3.8.2. Toelichting op de lasten

a. Personele lasten

Omschrijving	Totaal 2015	VO	PO	PW/KO	Begroting 2015	2014
Loonkosten	23.459.690	11.561.829	10.135.851	1.762.010	22.672.449	22.755.237
Sociale lasten	2.624.247	1.267.342	1.102.874	254.031	2.745.830	2.755.856
Pensioenlasten	2.764.667	1.497.010	1.122.903	144.754	3.108.917	3.120.269
Af: vervangingsfonds	- 404.738	0	- 404.738	0	- 530.000	- 617.611
Dotatie voorzieningen	168.893	158.260	10.633	0	49.573	134.115
WGA/Ziektewet-premie	203.715	106.359	81.386	15.970	320.000	188.395
Uitzendkrachten / inhuur	1.023.973	537.323	449.728	36.922	601.237	777.254
Overige	948.826	377.876	416.403	154.547	776.994	782.007
4.1. Totaal personele lasten	30.789.273	15.505.999	12.915.040	2.368.234	29.745.000	29.895.522

De gerealiseerde loonkosten inclusief sociale lasten en pensioenlasten en verminderd met vergoeding vervangingsfonds bij het PO zijn met 1,5% gestegen in vergelijking met de realisatie 2014. Deze stijging is het saldo van 0,8% hogere loonkosten bij het VO, 2,1% hogere loonkosten bij het PO en 3,5% hogere loonkosten bij de sector peuterwerk en kinderopvang. Redenen hiervoor zijn:

- een licht dalende formatie bij het VO vanwege minder leerlingen bij de locatie vmbo-beroepsgericht in het Leerpark;
- een stijging van de formatie bij het PO vanwege de fusie met de Anne Frankschool per 1 augustus 2015;
- een daling van de formatie bij de sector peuterwerk & kinderopvang vanwege het ontslag van langdurig zieken en niet-gekwaliceerde groepshulpen in combinatie met de inzet van extra uren op nul-uren contracten;
- een gelijkblijvende formatie bij het bestuursbureau;
- maatregelen *Actieplan leerkracht van Nederland* (doorwerking van de invoering functiemix bij zowel PO als VO);
- een correctie van de opslag voor sociale lasten in de reservering vakantietoeslag;
- dalende pensioenlasten vanwege het pensioenakkoord (ondanks een dekkingsgraad van het ABP ultimo 2015 van 97,2% en van het PFZW van 95%. Daardoor risico dat pensioenpremies weer gaan stijgen);
- salarismaatregelen als gevolg van het loonakkoord bij zowel het VO als het PO;
- een salarismaatregel in de cao Kinderopvang;
- hogere vervangingskosten in het VO.

Gemiddeld aantal fte's	Totaal	VO	PO	PW/KO	Bestuursbureau
2015	443	196	191	40	16
Mutatie	0	0	+ 2	- 2	0
2014	443	196	189	42	16

Bovenstaande tabel geeft inzicht in het gemiddelde aantal fte's per sector en voor het bestuursbureau in de jaren 2014 en 2015 exclusief vervangingsaanstellingen en nul-urencontracten. Het totaal aantal fte's is gelijk gebleven vanwege de hierboven genoemde redenen. In de cijfers 2015 is de Anne Frankschool meegenomen vanaf de fusie per augustus 2015. Indien de Anne Frankschool over het gehele jaar 2015 was meegenomen, zou sprake zijn geweest van een stijging. De formatie bij de sector peuterwerk en kinderopvang is ondanks de toegenomen activiteiten gedaald, omdat meer is gewerkt met nul-uren contracten om de flexibele schil te vergroten.

De voorzitter College van Bestuur, drs. J. Ramaker, wordt bezoldigd conform de cao bestuurders-VO, schaal B4. Zijn loonkosten bedroegen € 149.385 inclusief vakantietoeslag, eindejaarsuitkering, reiskosten en sociale lasten (2014 € 145.131). De toename van zijn

loonkosten is het gevolg van aanpassingen van het salaris conform de uitgangspunten van het loonakkoord zoals deze voor alle onderwijsmedewerkers zijn doorgevoerd. Hij ontvangt geen variabele beloningscomponent. Aan het ABP is conform de cao voor hem € 15.711 werkgeversdeel pensioenpremie afgedragen (2014 € 21.411). Dit bedrag is gedaald vanwege lagere pensioenpremies. Er zijn bij H₃O geen interim-topfunctionarissen. Niemand bij H₃O krijgt een bezoldiging die de norm van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) te boven gaat. De leden van de Raad van Toezicht ontvingen tot aan de zomer 2015 op jaarbasis € 3.000 en de voorzitter € 6.000. Vanaf de zomer 2015 zijn de vergoedingen aangepast naar jaarlijks € 6.000 voor een lid en € 9.000 voor de voorzitter. Deze nieuw vastgestelde bedragen blijven ver beneden de binnen de WNT opgenomen honoreringsmaxima. Door de voorzitter en een lid van de Raad van Toezicht wordt BTW afgedragen bovenop de beloning. In bijlage 2 is model H inzake de WNT opgenomen.

De dotatie personele voorzieningen is hoger dan geraamd vanwege een dotatie aan de vanaf 2014 nieuwe voorziening spaarverlof individueel keuzebudget bij het VO. Bij het PO wordt hiervan geen gebruik gemaakt (zie de toelichting bij de balanspost voorzieningen). Bij uitzendkrachten wordt alle inhuur van derden verantwoord. De gerealiseerde kosten zijn hoger dan geraamd in de begroting 2015, omdat een interim-directeur is ingezet bij een van de basisscholen en vanwege specifieke inzet en noodzakelijke vervanging van leerkrachten als gevolg van ziekte bij het Insula College welke alleen mogelijk bleek via inhuur bij gespecialiseerde bureaus. Verder is specifieke deskundigheid ingezet voor stichtingsbrede projecten. Onder de overige personele kosten wordt ook de scholing van medewerkers geraamd. Hieraan zijn in 2015 opnieuw substantiële middelen uitgegeven.

b. Afschrijvingen

Omschrijving	Totaal 2015	VO	PO	PW/KO	Begroting 2015	2014
Gebouwen en terreinen	237.496	185.584	39.626	12.286		240.821
Inventaris en apparatuur	809.783	467.924	315.409	26.450		832.553
Overige materiële vaste activa	308.973	163.193	145.780	0		406.880
Boekverlies op verkoop boeken	129.552	129.552	0	0		0
4.2. Totaal afschrijvingen	1.485.804	946.253	500.815	38.736	1.580.000	1.480.254

Een gedetailleerd overzicht van de afschrijvingen is opgenomen bij de toelichting op de balanspost materiële activa. De gerealiseerde afschrijvingen zijn vergelijkbaar met 2014, maar lager dan de raming in de begroting 2015 omdat daarin was uitgegaan van afschrijvingen op de activa van het Stedelijk Dalton Lyceum locatie Leerpark in de gezamenlijke kosten voor het gehele kalenderjaar. Vanwege de gewijzigde invulling van de samenwerking zijn de niet-huisvestingsgerelateerde activa van het Stedelijk Dalton Lyceum echter per 1 augustus 2015 terug overgedragen.

Als gevolg van de overgang van een intern (koop) naar een extern (huur) boekenfonds bij de locaties Koningstraat en Halmaheiraplein van het Insula College om de flexibiliteit van de inzet van leermiddelen te bevorderen, zijn afschrijvingen op de koop van nieuwe boeken vervallen, maar waren wel extra afschrijvingen nodig vanwege het verlies op de verkoop van de bestaande boekenvoorraad.

c. Huisvestingslasten

Omschrijving	Totaal 2015	VO	PO	PW/KO	Begroting 2015	2014
Huur en medegebruik	420.430	176.582	11.815	232.033	481.500	450.742
Onderhoud en exploitatie	463.683	99.793	333.664	30.226	639.500	1.148.714
Dotatie onderhoudsvoorziening	1.333.127	910.663	420.112	2.352	869.500	1.112.685
Energie en water	618.645	362.608	248.992	7.045	691.200	654.865
Schoonmaakkosten	1.099.955	511.431	483.732	104.792	1.062.800	1.078.850
Publiekrechtelijke heffingen	29.247	8.627	18.738	1.882	50.900	28.156
Overige huisvestingslasten	91.254	35.588	54.847	819	49.600	61.885
4.3. Totaal huisvesting	4.056.341	2.105.292	1.571.900	379.149	3.845.000	4.535.897

Omdat H₃O vanaf 2014 de administratie verzorgt van de gezamenlijke kosten van de vmbo-beroepsgerichte afdelingen van het Stedelijk Dalton Lyceum en het Insula College, zijn de huisvestingslasten van beide gebouwen vanaf 2014 integraal opgenomen. De kosten voor huur en medegebruik zijn in vergelijking met 2014 gedaald vanwege het afstoten van de locatie van kinderdagverblijf Eigenwijs. Deze is verhuisd naar de Repelaer.

Het gerealiseerde onderhoud was lager dan in 2014 vanwege het inhalen van achterstallig onderhoud bij de locaties Halmaheiraplein en Koningstraat van het Insula College in 2014 en het uitvoeren van door de gemeente Dordrecht gesubsidieerd buitenonderhoud bij het PO, asbestsanering en verbetering brandveiligheid in 2014. Vanaf 2015 is het buitenonderhoud bij het PO overgeheveld naar de scholen. In vergelijking met de begroting 2015 is voor € 0,365 mln geraamd achterstallig onderhoud bij het Halmaheiraplein niet uitgevoerd maar gedoteerd aan de voorziening, zodat uitvoering in 2016 kan plaatsvinden gelijktijdig met de verbouwing van het Halmaheiraplein. Vanwege de verhuizing van EBS Eden zijn verder niet-geraamde onderhoudskosten gemaakt. De meerjarige onderhoudsplannen zijn geactualiseerd, waardoor de dotatie aan de voorziening moest worden verhoogd. De voorziening onderhoud viel deels vrij vanwege nieuwbouwplannen voor de Sterrekijker en de Regenboog locatie Noordendijk (zie de toelichting bij voorzieningen in subparagraaf 3.7.2).

De gerealiseerde kosten voor energie en water zijn lager dan de realisatie 2014 vanwege een zachte winter. De schoonmaakkosten zijn in lijn met de realisatie 2014. De overige huisvestingslasten zijn in vergelijking met 2014 hoger vanwege verhuiskosten EBS Eden.

d. Overige instellingslasten

Omschrijving	Totaal 2015	VO	PO	PW/KO	SCOD	Begroting 2015	2014
Administratie en beheer	332.325	183.375	122.689	26.261	0	330.550	327.963
Overige instellingslasten	257.735	158.321	80.824	18.590	0	235.450	232.290
4.4. Totaal overige lasten	590.060	341.696	203.513	44.851	0	566.000	560.253

De realisatie van de overige instellingslasten ligt enigszins boven de realisatie 2014 en de begroting 2015 vanwege hogere PR-uitgaven bij het VO.

De totale bovenschoolse kosten bedroegen 6,4% van de totale lasten (2014: 6,5%, 2013: 6,8%). Een deel van de bovenschoolse kosten wordt gedekt uit de rentebaten en overige financiële baten, waardoor de bijdrage van de sectoren aan de dekking van de bovenschoolse kosten wordt verlaagd. Indien het saldo van de financiële baten en lasten op de bovenschoolse kosten in mindering wordt gebracht, verandert het bovengenoemde percentage ondanks de lage rentepercentages (zie subparagraaf 3.8.3) in 5,7% (2014: 5,3%, 2013: 5,9%). De stijging ten opzichte van 2014 is het gevolg van een incidentele

teruggave van de belastingdienst van WAO/WIA-premie conform het belastingplan 2014 van het kabinet.

De ten laste van het boekjaar gebrachte kosten van de externe accountant zijn als volgt:

Ernst & Young	2015	2014
Onderzoek van de jaarrekening	27.830	27.225
Andere controleopdrachten	5.808	7.710
Andere niet-controlediensten	0	0
<i>Totaal Ernst & Young</i>	<i>33.638</i>	<i>34.935</i>

e. Leermiddelen

Omschrijving	Totaal 2015	VO	PO	PW/KO	Begroting 2015	2014
4.5. Totaal leermiddelen	3.104.665	2.082.282	870.889	151.494	2.516.500	2.751.249

Tot de leermiddelen worden onder andere gerekend verbruiksmateriaal, werkboeken, reproductiekosten, ICT-kosten en activiteitenkosten zoals excursies. De realisatie van de leermiddelen is hoger dan de begroting 2015 en de realisatie 2014 vanwege:

- de overstap van een intern (koop) naar een extern (huur) boekenfonds bij de locaties Koningstraat en Halmaheiraplein van het Insula College om de flexibiliteit van de inzet van leermiddelen te bevorderen, waardoor de huurkosten volledig in 2015 zijn geboekt en eenmalig kosten in de tijd naar voren zijn gehaald;
- het alleen over het eerste halfjaar 2015 boeken van de leermiddelen van zowel de locatie vmbo-beroepsgericht van het Insula College als van het Stedelijk Dalton Lyceum onder de gezamenlijke kosten;
- het afboeken van oninbare vorderingen uit voorgaande schooljaren van (vrijwillige) ouderbijdragen bij het Insula college;
- toegevoegde activiteiten gedekt door aanvullende ouder- en leerlingbijdragen bij zowel het VO als het PO;
- een impuls voor de aankoop van materialen bij de sector peuterwerk en kinderopvang.

3.8.3. Toelichting op de financiële baten en lasten

Omschrijving	Totaal 2015	VO	PO	PW/KO	SCOD	Begroting 2015	2014
Rentebaten	159.940	72.439	55.430	10.877	21.194	165.500	170.721
Bankkosten	11.306	5.747	4.398	863	298	13.000	11.465
5. Saldo financiële baten/lasten	148.634	66.692	51.032	10.014	20.896	152.500	159.256

De financiële baten betreffen rentebaten op spaarrekeningen. De realisatie ligt in lijn met de begroting 2015 en de realisatie 2014 vanwege de laag blijvende rentepercentages.

3.8.4. Resultaat deelnemingen

Omschrijving	Totaal 2015	VO	PO	PW/KO	Begroting 2015	2014
Resultaat deelnemingen	0	0	0	0	0	0

De boekwaarde van de 51%-deelneming in het FBD is in 2008 afgewaardeerd met € 10.200 tot € 0 (zie subparagraaf 3.4.3.). In de jaren daarna hebben geen mutaties plaatsgevonden.

3.9. ENKELVOUDIGE BALANS STICHTING H₃O PER 31 DECEMBER 2015

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving is hieronder de enkelvoudige balans van H₃O per 31 december 2015 opgenomen. De balanspositie van de SCOD is in deze opstelling geëlimineerd. Deze eliminatie heeft betrekking op de onderdelen 1.5 Vorderingen (€ 21.192), 1.7 Liquide middelen (€ 1.647.170), 2.1 Eigen vermogen (€ 1.668.359) en 2.5 Kortlopende schulden (€ 3). Voor de toelichtingen op de enkelvoudige balans wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans in voorgaande paragrafen.

ACTIVA		31-12-2015	31-12-2014	PASSIVA		31-12-2015	31-12-2014
Vaste activa				Eigen vermogen			
1.2 Materiële vaste activa		5.204.077	6.417.227	2.1 Eigen vermogen		11.659.592	11.703.236
1.2.1 Gebouwen en terreinen		1.810.185	2.022.900	2.1.1 Algemene reserve		8.997.820	8.865.199
1.2.2 Inventaris		2.553.352	3.033.648	2.1.2 Bestemmingsreserves publiek		556.380	884.520
1.2.3 Overige materiële vaste activa		840.540	1.360.679	2.1.3 Bestemmingsreserves privaat		2.105.392	1.953.517
Totaal vaste activa		5.204.077	6.417.227	Totaal eigen vermogen		11.659.592	11.703.236
Vlottende activa				Vreemd vermogen			
1.5 Vorderingen		1.883.649	2.841.781	2.3 Voorzieningen		2.543.055	1.603.593
1.5.1 Debiteuren		254.858	371.743	2.3.1 Voorziening personeel		1.071.137	950.412
1.5.2 Ministerie van OCW		763.265	771.068	2.3.3 Voorziening onderhoud gebouwen		1.471.918	653.181
1.5.6 Overige vorderingen overheden		475.000	1.350.701				
1.5.7. Overige vorderingen		149.861	234.654	2.4 Langlopende schulden		0	383.900
1.5.8 Overlopende activa		240.665	113.615	2.4.5 Overige langlopende schulden		0	383.900
1.7 Liquide middelen		11.989.247	8.777.408	2.5 Kortlopende schulden		4.874.326	4.345.687
1.7.1 Kasmiddelen		8.533	12.649	2.5.3 Crediteuren		668.293	647.894
1.7.2 Banken		11.980.714	8.764.759	2.5.7 Belastingen / premies SV		1.293.475	1.213.236
				2.5.8 Pensioenen		342.481	358.134
				2.5.9 Overige kortlopende schulden		157.988	336.116
				2.5.10 Overlopende passiva		2.412.089	1.790.307
Totaal vlottende activa		13.872.896	11.619.189	Totaal vreemd vermogen		7.417.381	6.333.180
TOTAAL ACTIVA		19.076.973	18.036.416	TOTAAL PASSIVA		19.076.973	18.036.416

3.10. ENKELVOUDIGE STAAT VAN BATEN EN LASTEN STICHTING H₃O 2015

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving is hieronder de enkelvoudige staat van baten en lasten 2015 van H₃O opgenomen. De staat van baten en lasten van de SCOD is in deze opstelling geëlimineerd. Deze eliminatie heeft betrekking op de onderdelen 5.1 Financiële baten (€ 21.194) en 5.2 Financiële lasten (€ 298). Voor de toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten 2015 in de vorige paragraaf.

		Rekening 2015	Begroting 2015	Rekening 2014
3.	BATEN			
3.1	(Rijks)bijdragen OCW	34.276.974	33.065.000	32.101.482
3.2	Overige overheidsbijdragen	2.286.960	2.195.000	4.606.794
3.5	Overige baten	3.290.827	2.720.000	3.409.437
	Totaal baten	39.854.761	37.980.000	40.117.713
4.	LASTEN			
4.1	Personele lasten	30.789.273	29.745.000	29.895.522
4.2	Afschrijvingen	1.485.804	1.580.000	1.480.254
4.3	Huisvestingslasten	4.056.341	3.845.000	3.535.897
4.4	Overige instellingslasten	590.060	566.000	560.253
4.5	Leermiddelen	3.104.665	2.516.500	2.751.249
	Totaal lasten	40.026.143	38.252.500	39.223.175
	Saldo baten en lasten	- 171.382	- 272.500	894.538
5.	FINANCIËLE BATEN EN LASTEN			
5.1	Financiële baten	138.746	135.000	144.898
5.2	Financiële lasten	11.008	12.500	11.173
	Saldo financiële baten en lasten	127.738	122.500	133.725
	Resultaat deelnemingen	0	0	0
	EXPLOITATIESALDO	- 43.644	- 150.000	1.028.263

3.11. STAAT VAN BATEN EN LASTEN SECTOREN H₃O 2015

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving zijn hieronder de staten van baten en lasten 2015 van de verschillende sectoren van H₃O opgenomen. In deze staten van baten en lasten is de exploitatie van het bestuursbureau voor 52,2% (2014: 52,5%) toegerekend aan het VO, voor 40,0% (2014: 39,6%) aan het PO en voor 7,8% (2014: 7,9%) aan de sector peuterwerk & kinderopvang. Deze percentages zijn gebaseerd op de omvang van de rijksbijdrage OCW voor het VO en het PO ten opzichte van de totale Rijksbijdrage OCW en het aandeel van de sector peuterwerk & kinderopvang in de totale baten. Voor de toelichtingen op de staten van baten en lasten wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten 2015 in voorgaande paragrafen. De staten van baten en lasten van de drie sectoren tellen op tot de enkelvoudige staat van baten en lasten.

VOORTGEZET ONDERWIJS	Rekening 2015	Begroting 2015	Rekening 2014
3. BATEN			
3.1 (Rijks)bijdragen OCW	19.418.146	19.085.000	18.283.459
3.2 Overige overheidsbijdragen	629.167	586.634	1.098.415
3.5 Overige baten	867.366	602.613	970.284
Totaal baten	20.914.679	20.274.247	20.352.158
4. LASTEN			
4.1 Personele lasten	15.505.999	15.336.656	15.046.487
4.2 Afschrijvingen	946.253	1.030.881	938.292
4.3 Huisvestingslasten	2.105.292	2.025.603	2.184.029
4.4 Overige instellingslasten	341.696	292.067	307.272
4.5 Leermiddelen	2.082.282	1.654.292	1.788.937
Totaal lasten	20.981.522	20.339.499	20.265.017
Saldo baten en lasten	- 66.843	- 65.252	87.141
5. FINANCIËLE BATEN EN LASTEN			
5.1 Financiële baten	72.439	71.910	76.024
5.2 Financiële lasten	5.747	6.658	5.862
Saldo financiële baten en lasten	66.692	65.252	70.162
Resultaat deelnemingen	0	0	0
EXPLOITATIESALDO	- 151	0	157.303
PRIMAIR ONDERWIJS	Rekening 2015	Begroting 2015	Rekening 2014
3. BATEN			
3.1 (Rijks)bijdragen OCW	14.858.828	13.980.000	13.818.023
3.2 Overige overheidsbijdragen	338.257	444.509	2.098.430
3.5 Overige baten	618.672	351.215	688.180
Totaal baten	15.815.757	14.775.724	16.604.633
4. LASTEN			
4.1 Personele lasten	12.915.040	12.140.760	12.598.584
4.2 Afschrijvingen	500.815	505.233	499.930
4.3 Huisvestingslasten	1.571.900	1.432.068	1.943.861
4.4 Overige instellingslasten	203.513	208.427	201.095
4.5 Leermiddelen	870.889	737.034	848.880
Totaal lasten	16.062.157	15.023.522	16.092.350
Saldo baten en lasten	- 246.400	- 247.798	512.283
5. FINANCIËLE BATEN EN LASTEN			
5.1 Financiële baten	55.430	52.675	57.457
5.2 Financiële lasten	4.398	4.877	4.430
Saldo financiële baten en lasten	51.032	47.798	53.027
Resultaat deelnemingen	0	0	0
EXPLOITATIESALDO	- 195.368	- 200.000	565.310

PEUTERWERK / KINDEROPVANG	Rekening 2015	Begroting 2015	Rekening 2014
3. BATEN			
3.1 (Rijks)bijdragen OCW	0	0	0
3.2 Overige overheidsbijdragen	1.319.536	1.163.857	1.409.949
3.5 Overige baten	1.804.789	1.766.172	1.750.973
Totaal baten	3.124.325	2.930.029	3.160.922
4. LASTEN			
4.1 Personele lasten	2.368.234	2.267.584	2.250.451
4.2 Afschrijvingen	38.736	43.886	42.032
4.3 Huisvestingslasten	379.149	387.329	408.007
4.4 Overige instellingslasten	44.851	65.506	51.886
4.5 Leermiddelen	151.494	125.174	113.432
Totaal lasten	2.982.464	2.889.479	2.865.808
Saldo baten en lasten	141.861	40.550	295.114
5. FINANCIËLE BATEN EN LASTEN			
5.1 Financiële baten	10.877	10.415	11.417
5.2 Financiële lasten	863	965	881
Saldo financiële baten en lasten	10.014	9.450	10.536
Resultaat deelnemingen	0	0	0
EXPLOITATIESALDO	151.875	50.000	305.650

3.12. NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Vordering Insula College op het ministerie van OCW

In 2006 is de lumpsumregelgeving voor het VO gewijzigd. Gevolg daarvan was dat de VO-scholen over 2006 onvoldoende rijksvergoeding kregen toegekend om de personele kosten te kunnen afdekken. Om de scholen hiervoor te compenseren, stond OCW toe dat de scholen een vordering opboekten tot maximaal 7,5% van de lumpsum personele bekostiging ten behoeve van de in 2006 aangegane personele verplichtingen die in 2007 tot uitbetaling komen (sociale premies, pensioenen en vakantiegeld). Sindsdien werd deze vordering van het Insula College elk jaar geactualiseerd. In feite was deze vordering op OCW 'eeuwigdurend', immers elk jaar wordt de vordering 'doorgeschoven' naar het volgende jaar. Slechts in een situatie dat een school stopt met haar activiteiten, kan de vordering worden geïnd. Omdat van een dergelijke situatie geen sprake is, is de vordering in de jaarrekening 2010 met een stelselwijziging uit de beginbalans 2010 gehaald. Indien de vordering was gecontinueerd, zou deze ultimo 2015 € 1,146 mln hebben bedragen.

4. OVERIGE GEGEVENS

4.1. VOORSTEL RESULTAATBESTEMMING

Resultaatbestemming:		Onderdeel:	Categorie:
Exploitatieresultaat VO	282.339	Buffer H ₃ O	Algemene reserve buffer
Exploitatieresultaat VO	- 250.000	Huisvesting havo/vwo	Bestemmingsreserve
Exploitatieresultaat VO	- 32.490	Flexibele BAPO	Bestemmingsreserve
Exploitatieresultaat PO	- 149.718	Buffer H ₃ O	Algemene reserve buffer
Exploitatieresultaat PO	- 45.650	Flexibele BAPO	Bestemmingsreserve
Exploitatieresultaat SCOD	20.896	Privaat kapitaal SCOD	Bestemmingsreserve
Exploitatieresultaat PW/KO	152.875	Privaat kapitaal PW/KO	Bestemmingsreserve
Resultaat 2015	- 22.748		
Overige mutaties reserves:			
Boekwaarde vaste activa VO	- 637.968	Financiering vaste activa VO	Algemene reserve MVA
Boekwaarde vaste activa PO	- 26.429	Financiering vaste activa PO	Algemene reserve MVA
Boekwaarde vaste activa H ₃ O	- 139.583	Financiering vaste activa H ₃ O	Algemene reserve MVA
Buffer H ₃ O	803.980	Buffer H ₃ O	Algemene reserve buffer
Saldo overige mutaties reserves	0		

De bestemmingsreserves voor de SCOD en de sector peuterwerk & kinderopvang worden gemuteerd met de resultaten van de stichting respectievelijk sector. De bestemmingsreserve ten behoeve van de extra kosten van het verlengde verblijf van havo/vwo op de huidige locatie (Halmaheiraplein) is beëindigd vanwege de dotatie voor achterstallig onderhoud in de voorziening onderhoud. De bestemmingsreserves voor flexibele BAPO worden gemuteerd voor de wijziging in de opgebouwde rechten per ultimo 2015 met een dekking van 90% bij het VO en 55% bij het PO. Vanwege de afgenomen boekwaarde van de materiële vaste activa is € 0,804 mln (exclusief sector peuterwerk & kinderopvang en gecorrigeerd voor de afgeloste langlopende lening van het Stedelijk Dalton Lyceum) minder financiering vanuit de algemene reserve nodig. Per saldo stijgt de buffer van H₃O voor het opvangen van risico's en het financieren van nieuwe investeringen met € 0,937 mln tot in totaal € 3,873 mln.

De resultaatbestemming is verwerkt in de balans. Een gedetailleerd overzicht van de omvang van de reserves na resultaatbestemming is te vinden in bijlage 3.

4.2. GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er hebben zich géén bijzondere gebeurtenissen voorgedaan na balansdatum die van belang zijn voor de gepresenteerde jaarcijfers en de vermogenspositie van de stichting H₃O.

4.3. ONDERTEKENING BESTUUR

Het bestuur van de stichting H₃O verklaart hierbij de jaarrekening over de periode 1 januari 2015 tot en met 31 december 2015 te hebben opgesteld en vastgesteld.

Dordrecht, 16 juni 2016

dhr. drs. J. Ramaker
voorzitter College van Bestuur

4.4. CONTROLEVERKLARING

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het college van bestuur en de raad van toezicht van Stichting H³O voor christelijk peuterwerk, kinderopvang, primair en voortgezet onderwijs

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de jaarrekening 2015 van Stichting H³O voor christelijk peuterwerk, kinderopvang, primair en voortgezet onderwijs te Dordrecht gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2015 en de geconsolideerde en enkelvoudige staat van baten en lasten over 2015 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties. Dit houdt in dat deze bedragen in overeenstemming dienen te zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen. Het bestuur is voorts verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle, als bedoeld in artikel 2 van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden en het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2015. Dit vereist dat wij voldoen aan voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan alsmede in het kader van de financiële rechtmatigheid voor de naleving van die relevante wet- en regelgeving, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.

Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting H³O voor christelijk peuterwerk, kinderopvang, primair en voortgezet onderwijs per 31 december 2015 en van het resultaat over 2015 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2015 in alle van materieel belang zijnde aspecten voldoen aan de eisen van financiële rechtmatigheid. Dit houdt in dat de bedragen in overeenstemming zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals vermeld in paragraaf 2.3.1 Referentiekader van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2015.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 393 lid 5 onder e en f van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en paragraaf 2.2.3 Jaarverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2015 is opgesteld, en of de in artikel 392 lid 1 onder b tot en met h van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 391 lid 4 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

Rotterdam, 21 juni 2016

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. M.A. Brandhorst MSc RA

5. BIJLAGEN

BIJLAGE 1 – LEERLINGENAANTALLEN VO/PO EN AANTAL GROEPEN PW/KO

<i>Aantal leerlingen</i>	1 okt. 2009	1 okt. 2010	1 okt. 2011	1 okt. 2012	1 okt. 2013	1 okt. 2014	1 okt. 2015
Voortgezet onderwijs							
HAVO/VWO	1.234	1.187	1.104	1.069	1.093	1.108	1.145
MAVO	525	595	686	740	769	774	772
VMBO-beroepsgericht	679	648	634	565	567	597	523
Totaal Insula College	2.438	2.430	2.424	2.374	2.429	2.479	2.440
<i>Mutatie</i>		- 8	- 6	- 50	+ 55	+ 50	- 39
Primair onderwijs							
De Horizon	242	246	246	244	245	239	231
Dr. H. Bavinckschool	237	236	247	285	298	333	333
Prinses Julianaschool	323	321	296	289	272	262	261
De Repelaer	317	312	306	297	304	276	263
De Fontein	223	237	255	248	244	244	234
De Regenboog	330	325	317	303	309	306	331
EBS Eden	55	75	94	121	141	170	175
Prins Bernhardschool	304	299	300	276	268	271	265
De Sterrekijker	339	325	339	342	350	362	380
Het Kristal	373	350	361	374	384	389	378
SBO Anne Frankschool	89	94	75	68	63	66	
SBO Het Noorderlicht	119	120	115	106	86	86	
SBO De Toekomst							173
Totaal basisonderwijs	2.951	2.940	2.951	2.953	2.964	3.004	3.024
<i>Mutatie</i>		- 11	+ 11	+ 2	+ 11	+ 40	+ 20
Totaal	5.389	5.370	5.375	5.327	5.393	5.483	5.464
<i>Mutatie</i>		- 19	+ 5	- 48	+ 66	+ 90	- 19

Ten behoeve van de vergelijkbaarheid zijn bij het VO geen vavo-leerlingen (omdat deze elders onderwijs genieten) en bij het PO voor EBS Eden en SBO Anne Frankschool cijfers van voor de fusie met H₃O meegenomen (per augustus 2013 resp. augustus 2014).

<i>Aantal groepen</i>	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Peuterspeelzalen/-opvang	40	37	37	36	36	36	29
Kinderdagverblijven	5	5	5	4	3	3	3
Buitenschoolse opvang	14	16	16	16	14	13	15

Elke groep bij de peuteropvang heeft maximaal 16 kindplaatsen. Mede afhankelijk van de toegepaste variant kunnen wekelijks op een locatie meerdere groepen draaien. De daling in het aantal groepen van 2014 naar 2015 is het gevolg van de daling van het aantal reguliere groepen (per groep 2 dagdelen) en de stijging van het aantal VVE-groepen (per groep 4 dagdelen). Het aantal dagdelen is gelijk gebleven. Een groep in de buitenschoolse opvang heeft 20 kindplaatsen en bij de kinderdagopvang 12 kindplaatsen. Onder de kinderdagopvang worden tevens niet-gesubsidieerde peuteropvanggroepen geschaard.

BIJLAGE 2 – MODELLEN

MODEL E VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij, meerderheidsdeelneming									
Statutaire Naam	Juridische vorm	Statutaire zetel	Code activiteiten	Eigen vermogen 31-12-2015	Exploitatieresultaat 2015	Omzet 2015	Valt onder BW 2 artikel 403	Deelnamepercentage	Consolidatie
SCOD	Stichting	Dordrecht	4	1.668.359	20.896	21.194	Nee	Volledige zeggenschap	Ja
FBD	B.V.	Dordrecht	4	- 104.336	- 54.125	977.810	Nee	51%	Nee

Verbonden partij, minderheidsdeelneming					
Statutaire naam	Juridische vorm	Statutaire zetel	Code activiteiten	Deelnamepercentage	
Servicepunt Leren	Vereniging	Dordrecht	4	Lid bestuur	
Breedband	Stichting	Dordrecht	4	Lid bestuur	
Hans Petri	Stichting	Dordrecht	4	Lid bestuur	
Kien	Coöperatie	Dordrecht	4	14,245% en lid bestuur	
SWV passend VO	Stichting	Dordrecht	4	Voorzitter bestuur	
SWV passend PO	Stichting	Dordrecht	4	Lid bestuur	

Verbonden partij met belang in bevoegd gezag				
Statutaire naam	Juridische vorm	Statutaire zetel	Code activiteiten	Deelnamepercentage
Niet van toepassing				

MODEL G VERANTWOORDING SUBSIDIES

G1A Subsidie zonder verrekeningsclausule, beknopt gespecificeerd			
Omschrijving	Toewijzing kenmerk	Toewijzing datum	Prestatie afgerond?
Lerarenbeurs 2014/2015 VO	643372 & 655487	20-08-2014 & 20-11-2014	Ja
Lerarenbeurs 2014/2015 PO	643372 & 655487	20-08-2014 & 20-11-2014	Ja
Lerarenbeurs 2015/2016 VO	707236 & 712330	21-09-2015 & 20-11-2015	Nee
Lerarenbeurs 2015/2016 PO	643372 & 655487	20-08-2015 & 20-11-2014	Nee

G1B Subsidie zonder verrekeningsclausule, uitgebreid gespecificeerd											
Omschrijving	Toe- wij- zing ken- merk	Toewij- zing datum	Bedrag toewij- zing	Ontvan- gen tm vorig verslag- jaar	Lasten tm vorig over- slagjaar	Stand begin verslag- jaar	Ont- vangst in ver- slagjaar	Lasten in ver- slagjaar	Vrijval niet be- steed in verslag- jaar	Stand ultimo versla- jaar	Presta- tie afge- rond?
VO Zomer- scholen	702191	20-05- 2015	66.300	0	0	0	66.300	26.520	0	39.780	Nee
Totaal			66.300	0	0	0	66.300	26.520	0	39.780	

G2A Subsidie met verrekeningsclausule aflopend per ultimo verslagjaar									
Omschrijving	Toewijzing kenmerk	Toewijzing datum	Bedrag toewijzing	Ontvangen tm vorig verslagjaar	Lasten tm vorig overslagjaar	Stand begin verslagjaar	Ontvangst in verslagjaar	Lasten in verslagjaar	Te verrekenen ultimo verslagjaar
Niet van toepassing									

G2B Subsidie met verrekeningsclausule doorlopend tot in volgend verslagjaar										
Omschrijving	Toewijzing kenmerk	Toewijzing datum	Bedrag toewijzing	Ontvangen tm vorig verslagjaar	Lasten tm vorig overslagjaar	Stand begin verslagjaar	Ontvangst in verslagjaar	Lasten in verslagjaar	Stand ultimo verslagjaar	Saldo nog te besteden ultimo verslagjaar
Niet van toepassing										

MODEL H WET NORMERING TOPINKOMENS

LEIDINGGEVEND TOPFUNCTIONARIS											
Dienstbetrekking	Aanhef en naam	Functie	Aanvang functie	Einde functie	Taak omvang	Beloning	Belastbare onkostenvergoeding	Beloning betaalbaar op termijn	Totale bezoldiging	Herberekend WNT maximum	Uitkering beëindiging dienstverband
Echte	drs. J. Ramaker	Voorzitter College van Bestuur	01-06-2012	nvt	1 fte	149.385	0	15.711	165.096	178.000	0
TOEZICHTHOUDEND TOPFUNCTIONARIS											
Dienstbetrekking	Aanhef en naam	Functie	Aanvang functie	Einde functie		Beloning	Belastbare onkostenvergoeding	Beloning betaalbaar op termijn	Totale bezoldiging	Herberekend WNT maximum	Uitkering beëindiging dienstverband
Fictieve	drs. A. Abee	Voorzitter	01-04-2008	12-04-2016		7.500	0	0	7.500	26.700	0
Fictieve	mr. R. Brandwijk	Lid	01-09-2013	30-08-2017		4.500	0	0	4.500	17.800	0
Fictieve	ing. N. Stolk	Lid	01-09-2013	30-08-2017		4.500	0	0	4.500	17.800	0
Fictieve	ir. R.A. van der Wal	Lid	01-09-2013	30-08-2017		4.500	0	0	4.500	17.800	0
Fictieve	drs. J.A.M. Warmels	Lid	01-01-2015	31-12-2018		4.500	0	0	4.500	17.800	0
GEWEZEN TOPFUNCTIONARIS											
Niet van toepassing											
NIET-TOPFUNCTIONARIS											
Niet van toepassing											

BIJLAGE 3 – STAAT VAN RESERVES

	31-12-2014	% van de baten	Resultaat-bestemming	Mutaties reserves	31-12-2015	% van de baten
H₃O						
Buffer H ₃ O	2.936.510	7,3 %	132.621	803.980	3.873.111	9,7 %
Financiering vaste activa	1.184.824	2,9 %	0	- 139.583	1.045.241	2,6 %
<i>subtotaal</i>	<i>4.121.334</i>	<i>10,2 %</i>	<i>132.621</i>	<i>664.397</i>	<i>4.918.352</i>	<i>12,3 %</i>
Primair onderwijs						
Financiering vaste activa	1.938.266	4,8 %	0	- 26.429	1.911.837	4,8 %
Voortgezet onderwijs						
Financiering vaste activa	2.805.599	7,0 %	0	- 637.968	2.167.631	5,4 %
TOTAAL ALGEMENE RESERVE	8.865.199	22,0 %	132.621	0	8.997.820	22,5 %
SCOD						
Privaat kapitaal	1.647.463	4,1 %	20.896	0	1.668.359	4,1 %
Peuterwerk / Kinderopvang						
Privaat kapitaal	317.553	0,8 %	151.875	0	469.428	1,2 %
Primair onderwijs						
Flexibele BAPO	211.220	0,5 %	- 45.650	0	165.570	0,4 %
Privaat kapitaal overschrijdingsregeling	1.635.964	4,1 %	0	0	1.635.964	4,1 %
<i>subtotaal</i>	<i>1.847.184</i>	<i>4,6 %</i>	<i>- 45.650</i>	<i>0</i>	<i>1.801.534</i>	<i>4,5 %</i>
Voortgezet onderwijs						
Huisvesting havo/vwo	250.000	0,6 %	- 250.000	0	0	0,0 %
Flexibele BAPO	423.300	1,0 %	- 32.490	0	390.810	1,0 %
<i>subtotaal</i>	<i>673.300</i>	<i>1,6 %</i>	<i>- 282.490</i>	<i>0</i>	<i>390.810</i>	<i>1,0 %</i>
TOTAAL BESTEMMINGSRESERVES	4.485.500	11,1 %	- 155.369	0	4.330.131	10,8 %
TOTAAL GENERAAL RESERVES	13.350.699	33,1 %	- 22.748	0	13.327.951	33,3 %

De resultaatbestemming is toegelicht in paragraaf 4.1.

Tot en met 2006 werd in de toelichting op de algemene reserve binnen het eigen vermogen niet ingegaan op de voor de financiering van materiële vaste activa benodigde middelen, maar op de ontwikkeling van het saldo van de resultaten van de sectoren (gecorrigeerd voor mutaties bij de bestemmingsreserves). Indien deze wijze van toelichting zou zijn gehandhaafd, zou de algemene reserve als volgt zijn opgebouwd:

	31-12-2014	% van de baten	Resultaat-bestemming	Mutatie reserves	31-12-2015	% van de baten
Primair onderwijs	3.137.421	7,8 %	- 149.718	0	2.987.703	7,4 %
Voortgezet onderwijs	5.727.778	14,2 %	282.339	0	6.010.117	15,0 %
TOTAAL ALGEMENE RESERVE	8.865.199	22,0 %	132.621	0	8.997.820	22,5 %

BIJLAGE 4 – VERKLARENDE LIJST VAN AFKORTINGEN

BAPO	-	bevordering arbeidsparticipatie ouderen
BSO	-	buitenschoolse opvang
BW	-	burgerlijk wetboek
CAO	-	collectieve arbeidsovereenkomst
CSPD	-	christelijke stichting peuterwerk en buitenschoolse opvang
CVB	-	college van Bestuur
FBD	-	facilitair bedrijf Dordrecht
FCC	-	facility cost control
GGD	-	gemeentelijke gezondheidsdienst
GL	-	gemengde leerweg
GPL	-	gemiddelde personeelslast
HAVO	-	hoger algemeen voortgezet onderwijs
ICT	-	informatie- en communicatietechnologie
ID	-	in- en doorstroombanen
IHP	-	integraal huisvestingsplan
IPB	-	integraal personeelsbeleid
KDV	-	kinderdagverblijf
MAVO	-	middelbaar algemeen voortgezet onderwijs
MFA	-	multi functionele accommodatie
NOA	-	nationaal onderwijsakkoord
OCW	-	onderwijs, cultuur en wetenschap
Oké	-	wet Oké, ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie
OPOD	-	stichting openbaar primair onderwijs Dordrecht
POP	-	persoonlijk ontwikkelingsplan
PO	-	primair onderwijs
PW/KO-	-	peuterwerk en kinderopvang
RVT	-	raad van toezicht
SCOD	-	stichting steun christelijk onderwijs Dordrecht
SDL	-	stedelijk dalton lyceum Dordrecht
SIS	-	school in de samenleving
SKOBA-	-	stichting voor katholiek onderwijs Bernardus Alfrink
SVO	-	speciaal voortgezet onderwijs
SZW	-	sociale zaken en werkgelegenheid
SWV	-	samenwerkingsverband passend onderwijs
TMO	-	tussen de middag opvang
VAVO	-	voortgezet algemeen volwassenen onderwijs
VMBO	-	voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
VO	-	voortgezet onderwijs
VSV	-	voortijdig schoolverlaten
VVE	-	voor- en vroegschoolse educatie
VWO	-	voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
WGA	-	regeling werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten
WNT	-	wet normering bezoldiging topfunctionarissen (semi)publieke sector
WOZ	-	wet waardering onroerende zaken
WSNS	-	weer samen naar school